

ZPRÁVA
O ČINNOSTI ORGÁNŮ OCHRANY VEŘEJNÉHO ZDRAVÍ
V OBLASTI OCHRANY ZDRAVÍ PŘI PRÁCI ZA ROK 2018

Obsah

	str.
1. Úvod	3
2. Soustava orgánů a zařízení ochrany veřejného zdraví	4
2.1. Soustava orgánů a zařízení ochrany veřejného zdraví	4
2.1.1. Ministerstvo zdravotnictví	4
2.1.2. Krajské hygienické stanice	4
2.1.3. Ministerstvo obrany a Ministerstvo vnitra	5
2.1.4. Zdravotní ústavy	5
2.1.5. Státní zdravotní ústav – Centrum hygieny práce a pracovního lékařství	6
2.2. Personální obsazení v oboru hygieny práce a pracovního lékařství	8
2.2.1. Krajské hygienické stanice	8
2.2.2. Zdravotní ústavy	8
3. Krajské hygienické stanice	13
3.1. Státní zdravotní dozor	13
3.1.1. Kontroly v rámci státního zdravotního dozoru a další činnosti v ochraně zdraví při práci	13
3.1.2. Rozhodnutí vydaná v rámci státního zdravotního dozoru	21
3.2. Preventivní hygienický dozor	23
3.2.1. Vydávání závazných stanovisek	23
3.2.2. Nakládání s nebezpečnými chemickými látkami a směsmi	25
3.3. Sankce a pokuty udělené v oblasti ochrany zdraví při práci v roce 2018	28
3.4. Kategorizace prací	30
3.5. Pracovnílékařské služby	39
4. Zdravotní ústavy	41
5. Státní zdravotní ústav	43
6. Výchova a vzdělávání	43
7. Nemoci z povolání a ohrožení nemocí z povolání hlášené v České republice v roce 2018	45
8. Závěr	46

1. Úvod

Zpráva o činnosti orgánů ochrany veřejného zdraví (dále jen „OOVZ“) na úseku ochrany zdraví při práci za rok 2018 se předkládá na základě usnesení vlády č. 723 ze dne 27. 9. 2011, kterým bylo ministroví zdravotnictví uloženo předkládat tuto zprávu Radě vlády pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci každoročně, v termínu do 30. září.

Cílené tematické priority státního zdravotního dozoru v ochraně zdraví při práci byly v roce 2018 tyto:

- Kontrola plnění povinností vyplývajících ze zákona č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů
- Kontrola biocidních přípravků
- Kontrola výrobců, dovozců, následných uživatelů, distributorů a dodavatelů chemických látek a směsí podle nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1907/2006.
- Kontrola prací kategorie druhé až čtvrté podle zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, v provázanosti s informačním systémem kategorizace prací IS KaPr
- Kontrola zaměstnavatelů, kteří nepředložili kategorizaci prací nebo oznámení o zařazení prací do kategorie druhé
- Vyhodnocení sběru údajů do registru expozic chemickým karcinogenům REGEX

Mezi celostátní priority bylo zařazeno i šetření nemocí z povolání.

Ostatní kontroly v ochraně zdraví při práci byly zaměřeny na problematiku, která se vyskytuje podle převažujícího odvětví ekonomické činnosti v jednotlivých regionech. Významnou část činnosti představují šetření za účelem ověření podmínek vzniku nemocí z povolání.

Kontroly byly v indikovaných případech doplňovány tzv. supervizními měřeními rizikových faktorů pracovních podmínek. Tato měření byla vykonávána příslušnými zdravotními ústavy (dále jen „ZÚ“) a Státním zdravotním ústavem (dále jen „SZÚ“).

Část kontrol byla prováděna společně s jinými orgány státního odborného dozoru. Jednalo se zejména o kontroly podle zákona č. 224/2015 Sb., o prevenci závažných havárií. Kontroly prováděné společně s Českou inspekcí životního prostředí probíhají každoročně zejména ve velkých chemických provozech a závodech. Mezi další spolupracující orgány patří orgány inspekce práce, státní báňská správa a Státní úřad pro jadernou bezpečnost. Pracovníci odborů hygieny práce se rovněž dále podílejí na úkolech integrovaného záchranného systému jako členové krizových štábů zřízených krajskými nebo městskými úřady a povodňových komisí obcí s rozšířenou působností apod.

Čísla v tabulkách jsou uváděna v absolutních hodnotách.

2. Soustava orgánů a zařízení ochrany veřejného zdraví

2.1. SOUSTAVA ORGÁNŮ A ZAŘÍZENÍ OCHRANY VEŘEJNÉHO ZDRAVÍ

Soustavu orgánů ochrany veřejného zdraví tvoří Ministerstvo zdravotnictví, krajské hygienické stanice, Ministerstvo obrany a Ministerstvo vnitra.

2.1.1. Ministerstvo zdravotnictví

MZ jako orgán státního dozoru druhého stupně řídí a kontroluje krajské hygienické stanice, rozhoduje o opravných prostředcích proti rozhodnutím krajských hygienických stanic a řeší podněty týkající se jejich postupu při výkonu státní správy. MZ také plní úkoly ústředního správního úřadu, které se týkají uskutečňování národní politiky, analýzy činnosti a zpracování koncepce dalšího rozvoje v oblasti ochrany veřejného zdraví, zajištění mezinárodní spolupráce a plnění úkolů vyplývajících z mezinárodních smluv.

MZ rovněž poskytuje součinnost Ministerstvu obrany a Ministerstvu vnitra při výkonu státní správy v oblasti ochrany veřejného zdraví. MZ je zřizovatelem Státního zdravotního ústavu se sídlem v Praze a zdravotních ústavů. MZ je dále ústředním orgánem pro komunikaci s EU a evropskými organizacemi v oblasti ochrany zdraví při práci.

2.1.2. Krajské hygienické stanice

Krajské hygienické stanice (dále i „KHS“) mají v oblasti ochrany zdraví při práci podle § 82 zákona č. 258/2000 Sb. tyto úkoly:

- rozhodují ve věcech kategorizace prací a podmínek ochrany zdraví zaměstnanců vykonávajících rizikové práce a posuzují předložené rozhodné údaje pro zařazení prací do kategorií např. měření hluku, prašnosti a chemických látek na pracovištích, měření osvětlení a další;
- plní úkoly správního úřadu, vydávají stanoviska, rozhodnutí, povolení, osvědčení a plní další úkoly státní správy, které náleží do jejich působnosti;
- jsou dotčeným orgánem státní správy - vydávají závazná stanoviska v rámci stavebního řízení a společného územního a stavebního řízení k projektovým dokumentacím staveb, ke změnám staveb před jejich dokončením, změnám užívání staveb, předčasným užíváním staveb, k ohlášením, účastní se kontrolních prohlídek staveb a ústních jednání dle stavebního zákona, vydávají závazná stanoviska ke zkušebním provozům, k užívání staveb, projednávají nakládání s chemickými látkami a směsmi, plní úkoly OOVZ při práci s azbestem;
- vydávají vyjádření k provozním řádům při nakládání s odpady,
- plní další úkoly stanovené zvláštními zákony (např. chemickým zákonem, zákonem o odpadech, zákonem o biocidech, zákonem o integrované prevenci, zákonem o rostlinolékařské péči a zákonem o prevenci závažných havárií)
- projednávají písemná pravidla pro nakládání s nebezpečnými chemickými látkami a chemickými směsmi;
- řeší podněty zaměstnanců i občanů;
- ověřují podmínky vzniku onemocnění pro účely posuzování nemocí z povolání, (v rámci této činnosti např. odebírají vzorky z pracovišť, účastní se měření a posuzují hodnocení výsledků, spolupracují s klinikami pracovního lékařství a nemocí z povolání) a doplňují údaje u posuzovaných osob do Národního registru nemocí z povolání (NRNP);
- vedou evidenci rizikových i nerizikových prací (registr KaPr) a zjišťují údaje o expozicích zaměstnanců chemickým karcinogenům (registr REGEX);
- v rámci připomínkového řízení se vyjadřují k návrhům právních předpisů;

2.1.3. Ministerstvo obrany a Ministerstvo vnitra

Úkoly státní správy v ochraně veřejného zdraví včetně státního zdravotního dozoru v ozbrojených silách, v Ministerstvu obrany a v jeho působnosti zřízených organizačních složkách státu a příspěvkových organizacích a nad jimi užívanými objekty vykonává Ministerstvo obrany.

Úkoly státní správy v oblasti ochrany veřejného zdraví včetně státního zdravotního dozoru v bezpečnostních sborech, s výjimkou Vězeňské služby České republiky, v Ministerstvu vnitra a organizačních složkách státu a příspěvkových organizacích zřízených v jeho působnosti včetně jimi užívaných staveb a zařízení zřízených Ministerstvem vnitra podle zvláštního zákona (např. zákon č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů,) vykonává Ministerstvo vnitra.

2.1.4. Zdravotní ústavy

ZÚ jsou poskytovateli zdravotních služeb, ZÚ a jejich územní pobočky vykonávají v oblasti ochrany zdraví při práci podle § 86 zákona č. 258/2000 Sb. tyto úkoly:

- vyšetřují a měří faktory pracovních podmínek,
- vyšetřují biologický materiál,
- vyšetřují a měří expozici chemickým látkám biologickými expozičními testy pro výkon státního zdravotního dozoru,
- sledují ukazatele zdravotního stavu obyvatelstva,
- monitorují vztahy zdravotního stavu obyvatelstva a faktorů životního prostředí a životních a pracovních podmínek včetně fyziologických a psychologických parametrů zátěže při práci,
- připravují podklady pro hodnocení a řízení zdravotních rizik,
- plní úkoly spojené s činností orgánu ochrany veřejného zdraví jako složky integrovaného záchranného systému,
- podílejí se na provádění místních programů ochrany a podpory zdraví,
- zpracovávají údaje o zdraví fyzických osob v souvislosti s předcházením vzniku a šíření infekčních onemocnění, ohrožení nemocí z povolání a jiných poškození zdraví z práce, o expozici fyzických osob škodlivinám v pracovním a životním prostředí,
- podílejí se na výchově k podpoře a ochraně veřejného zdraví,
- poskytují poradenské a další služby na úseku ochrany veřejného zdraví,
- poskytují pracovnělékařské služby,
- poskytují specializovanou diagnostickou a ambulantní péči v oblastech mikrobiologie, imunologie, alergologie, parazitologie, fyziologie práce a pracovního lékařství,
- provádějí genotoxikologická, cytogenetická a toxikologická laboratorní vyšetření,
- vykonávají referenční činnosti.

2.1.5. Státní zdravotní ústav – Centrum hygieny práce a pracovního lékařství

Podobně jako v předchozích letech byla činnost SZÚ soustředěna na úkoly v oblasti hygieny práce, hodnocení zdravotních rizik na pracovišti, prevence nemocí z povolání, podpory zdraví na pracovišti a pracovně lékařské péče.

Kromě úkolů vyplývajících pro SZÚ ze zákona č. 258/2000 Sb. plnil SZÚ i úkoly vyplývající ze zákonů o rostlinolékařské péči a zákona o podmínkách uvádění biocidních přípravků a účinných látek na trh, zákona o chemických látkách a chemických směsích. Plnění těchto úkolů si vyžaduje přibližně polovinu odborné i personální kapacity Centra hygieny práce a pracovního lékařství (dále jen CHPPL).

Pracovníci CHPPL se podíleli na přípravě a vypracování podkladů pro národní zdravotní politiku – odborná, expertizní činnost pro MZ a další orgány státní správy. Centrum HPPL se podílelo na přípravě právních předpisů, tvorbě norem a harmonizaci českých právních předpisů s předpisy EU, vztahujících se k problematice ochrany zdraví při práci a k problematice chemické bezpečnosti a to i pro další orgány státní správy (MŽP, MZe, MPO, MPSV).

V rámci centra pracovalo 9 Národních referenčních pracovišť, jejichž činnost byla zaměřena na metodickou a referenční činnost jak pro KHS i ZÚ, tak i pro potřebu dalších orgánů státní správy.

Dále byly řešeny výzkumné úkoly jak v rámci Agentury pro zdravotnický výzkum, GA ČR tak i GA AV ČR. Nemalá odborná kapacita byla věnována účasti pracovníků Centra v mezinárodních organizacích (EU, WHO apod.). Podrobnější údaje o činnosti SZÚ jsou uvedeny v samostatné zprávě na webové stránce www.szu.cz

Tabulka č. 1 Členění KHS k 31. 12. 2018

Krajské hygienické stanice

Hygienická stanice hlavního města Prahy

není členěna na územní pracoviště

Krajská hygienická stanice Středočeského kraje se sídlem v Praze

územní pracoviště

Benešov, Beroun, Kladno, Kolín, Kutná Hora, Mělník, Mladá Boleslav, Nymburk, Praha-východ, Praha-západ, Příbram, Rakovník

Krajská hygienická stanice Jihočeského kraje se sídlem v Českých Budějovicích

územní pracoviště

Český Krumlov, Jindřichův Hradec, Písek Prachatice, Strakonice, Tábor

Krajská hygienická stanice Plzeňského kraje se sídlem v Plzni

územní pracoviště

Domažlice, Klatovy, Rokycany, Tachov

Krajská hygienická stanice Karlovarského kraje se sídlem v Karlových Varech

územní pracoviště

Cheb, Sokolov

Krajská hygienická stanice Ústeckého kraje se sídlem v Ústí nad Labem

územní pracoviště

Děčín, Chomutov, Litoměřice, Louny, Most, Teplice

Krajská hygienická stanice Libereckého kraje se sídlem v Liberci

územní pracoviště

Česká Lípa, Semily, Jablonec nad Nisou

Krajská hygienická stanice Královéhradeckého kraje se sídlem v Hradci Králové

územní pracoviště

Jičín, Náchod, Rychnov nad Kněžnou, Trutnov

Krajská hygienická stanice Pardubického kraje se sídlem v Pardubicích

územní pracoviště

Chrudim, Svitavy, Ústí nad Orlicí

Krajská hygienická stanice kraje Vysočina se sídlem v Jihlavě

územní pracoviště

Havlíčkův Brod, Pelhřimov, Třebíč, Žďár nad Sázavou

Krajská hygienická stanice Jihomoravského kraje se sídlem v Brně

územní pracoviště

Blansko, Břeclav, Hodonín, Vyškov, Znojmo

Krajská hygienická stanice Olomouckého kraje se sídlem v Olomouci

územní pracoviště

Jeseník, Prostějov, Přerov, Šumperk

Krajská hygienická stanice Moravskoslezského kraje se sídlem v Ostravě

územní pracoviště

Bruntál, Frýdek-Místek, Karviná, Nový Jičín, Opava

Krajská hygienická stanice Zlínského kraje se sídlem ve Zlíně

územní pracoviště

Kroměříž, Uherské Hradiště, Vsetín

2.2. PERSONÁLNÍ OBSAZENÍ V OBORU HYGIENY PRÁCE A PRACOVNÍHO LÉKAŘSTVÍ

2.2.1. Krajské hygienické stanice

K 31. 12. 2018 pracovalo na odborech hygieny práce KHS 351 zaměstnanců na 344,7525 úvazků. Lékaři jsou zastoupeni 10,7 %, přičemž specializaci v oboru pracovní lékařství má 54 % lékařů. Lékaři jsou nezbytní zejména pro agendu spojenou s posuzováním nemocí z povolání. Vysokoškolsky vzdělaných zaměstnanců (mimo lékařů) pracuje na odborech hygieny práce KHS 42 % z celkového počtu zaměstnanců.

Na grafu č. 1 je uveden vývoj počtu zaměstnanců odborů hygieny práce KHS v letech 2007 – 2018. V roce 2018 došlo oproti roku 2017 k mírnému poklesu počtu zaměstnanců – k 31. 12 2017 pracovalo na odborech HP KHS 352 zaměstnanců na 344 úvazků.

2.2.2. Zdravotní ústavy

V roce 2018 se na ZÚ podílelo na činnostech pro hygienu práce celkem 159 zaměstnanců na 149,98 úvazků. Do tohoto počtu jsou zahrnuti i zaměstnanci laboratorní, kteří poskytují služby i pro další hygienické obory. Z celkového počtu zaměstnanců je 107 nelékařských zdravotnických pracovníků s odbornou způsobilostí, 17 jich má specializovanou způsobilost v oboru a ostatních odborných pracovníků je 20. Lékařů je 16, tedy 10 % z celkového počtu zaměstnanců.

Graf č. 2 znázorňuje vývoj počtu zaměstnanců ZÚ, kteří se podílejí na činnostech pro obor hygiena práce. Z grafu vyplývá, že u těchto zaměstnanců dochází k poklesu jejich celkového počtu. Z celkového počtu 204,8 úvazků zaměstnanců ZÚ v roce 2009 klesl počet úvazků na 149,98, v roce 2018.

Tabulka č. 2 Počet zaměstnanců oddělení (odboru) hygieny práce KHS k 31. 12. 2018

Počty zaměstnanců oddělení (odboru) hygieny práce na KHS			Bez atestace		S atestací 1. stupně (jen lékaři)		S atestací specializační		Celkem	
			fyzické osoby	úvazky	fyzické osoby	úvazky	fyzické osoby	úvazky	fyzické osoby	úvazky
Zdravotníční pracovníci	VŠ	lékaři	4	3,5	13	13	20	19,75	37	36,25
		nelékaři	53	50,33			40	38,81	93	89,14
	SŠ, DiS		28	28			114	113,665	142	141,665
JOP	VŠ		35	35			17	15,75	52	50,75
	SŠ, DiS		11	11			16	16	27	27
Celkem			131	127,83	13	13	207	202,975	351	344,7525

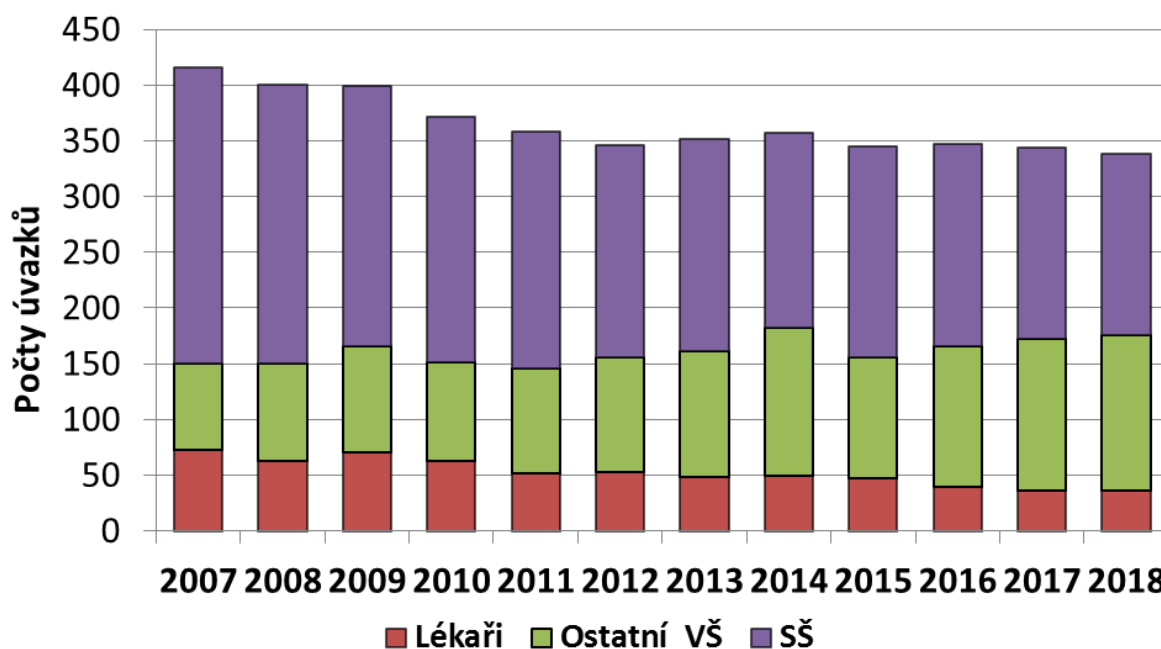
Tabulka č. 2.1. Počet zaměstnanců odboru hygieny práce KHS k 31. 12. 2018 – fyzické osoby a úvazky v jednotlivých krajích

Kraj	Fyzické osoby	Úvazky
Hl. město Praha	31	28,65
Středočeský	43	41,45
Jihočeský	22	22
Plzeňský	21	21
Karlovarský	11	11
Ústecký	32	31,43
Liberecký	15	14,8
Královéhradecký	17	16,725
Pardubický	13	12,5
Vysočina	21	20,75
Jihomoravský	35	34,88
Olomoucký	24	23,8125
Zlínský	17	16,875
Moravskoslezský	49	48,88
Celkový součet	351	344,7525

Tabulka č. 2.2. Počet zaměstnanců odboru hygieny práce KHS k 31. 12. 2018 – fyzické osoby v krajích dle vzdělání

Počet zaměstnanců odboru hygieny práce dle vzdělání			
Kraj	Střední	Vysokoškolské	Celkem
Hl. město Praha	11	20	31
Středočeský	19	24	43
Jihočeský	10	12	22
Plzeňský	11	10	21
Karlovarský	5	6	11
Ústecký	21	11	32
Liberecký	7	8	15
Královéhradecký	10	7	17
Pardubický	9	4	13
Vysočina	9	7	16
Jihomoravský	22	13	35
Olomoucký	12	12	24
Zlínský	10	7	17
Moravskoslezský	19	30	49
Celkový součet	175	171	346

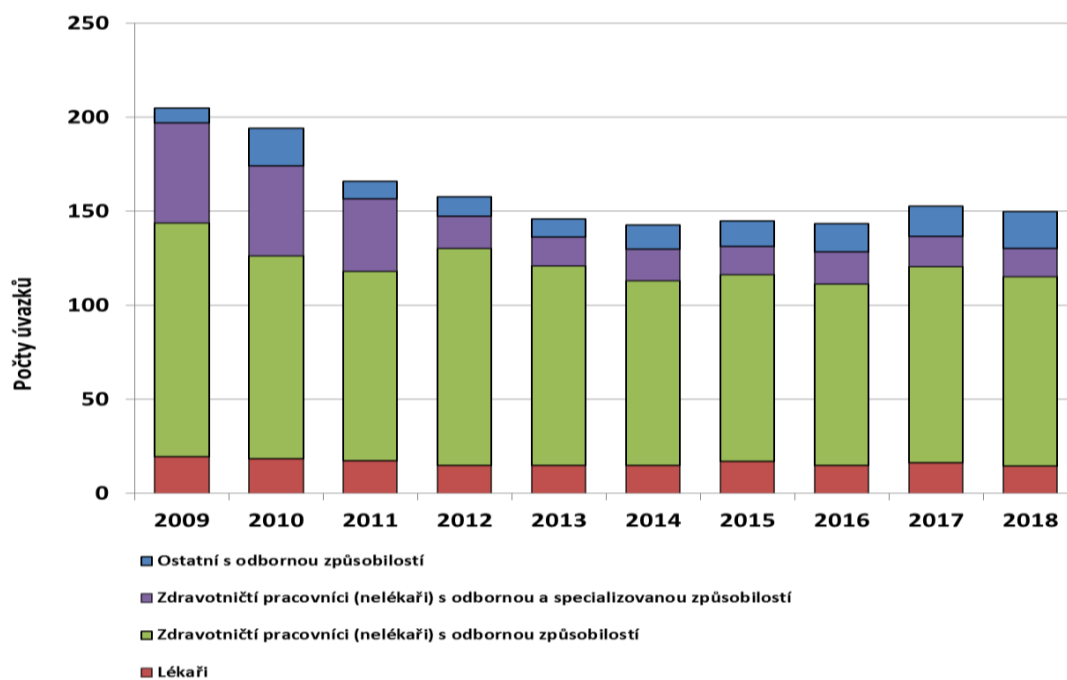
Graf č. 1 Vývoj počtu úvazků zaměstnanců odborů hygieny práce na KHS v letech 2007 – 2018

Tabulka č. 3 Počet zaměstnanců podílejících se na činnosti hygieny práce a pracovního lékařství na ZÚ k 31. 12. 2018

Počty zaměstnanců podílejících se na činnosti hygieny práce a prac. lékařství na zdravotních ústavech			Bez atestace		S atestací I. stupně (jen lékaři)		S atestací specializační		Celkem	
			fyzické osoby	úvazky	fyzické osoby	úvazky	fyzické osoby	úvazky	fyzické osoby	úvazky
Lékaři			2	2	5	4,75	9	8	16	14,75
Zdravotníčtí pracovníci nelékaři s odbornou způsobilostí	bez dohledu	zdrav. laborant	2	0,9			15	15	17	15,9
		asistent OVZ	5	4,2			6	6	11	10,2
		odbor. prac. v lab. metodách					38	36,81	38	36,81
		odb. prac. v OVZ	1	1			12	11,4	13	12,4
		ostatní	11	10,15			2	1,2	13	11,35
	pod dohledem	odbor. prac. v lab. metodách	2	1,17					2	1,17
		odb. prac. v OVZ	13	12,8					13	12,8
	Celkem			34	30,22			73	70,41	107
Zdravotníčtí pracovníci nelékaři s odbornou a specializovanou způsobilostí	bez dohledu	zdrav. lab. se spec. zpūs.					16	14,9	16	14,9
		klinický bioanalytik	1	0,1					1	1
	Celkem			1	0,1			16	14,9	17
Jiní odborní prac. nelékaři s odb. způsobilostí	abs. stud. oboru přírod. zaměření		13	12,6					13	12,6
	abs. stud. oboru elektro zaměření		4	4					4	4
	ostatní		3	3					3	3
	Celkem			20	19,6					20
Zdrav. pracovníci celkem			57	51,92	5	4,75	97	93,31	159	149,98

Graf. č. 2 Vývoj počtu úvazků zaměstnanců ZÚ podílejících se na činnostech v ochraně zdraví při práci v letech 2009 – 2018

3. Krajské hygienické stanice

3.1.1. Kontroly v rámci státního zdravotního dozoru a další činnosti v ochraně zdraví při práci

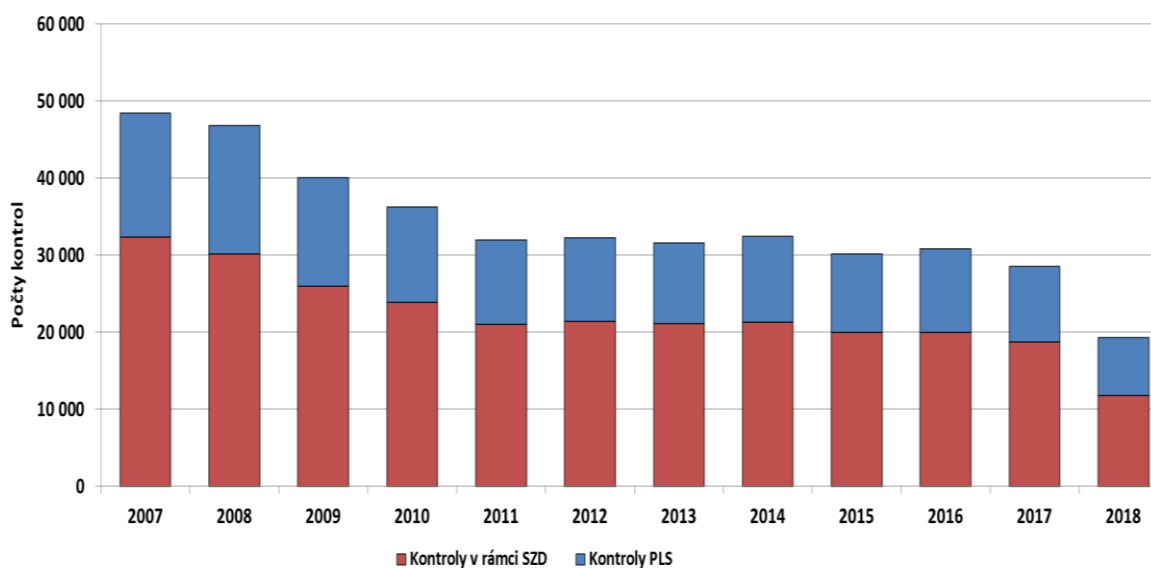
Tabulka č. 4 Počty kontrol provedených v rámci státního zdravotního dozoru a další činnosti v ochraně zdraví při práci

Kraj	Kontroly v rámci SZD a další činnosti v náplni oboru hygieny práce													
	plánované v rámci SZD	plnění nařízených opatření, došetření	na základě podnětu	na základě podezření na vznik NzP	na žádost subjektu	na žádost lékaře PLS	subjekty, které nepodaly návrh na kategorizaci prací	na žádost odborové organizace	k ověření údajů v návrzích na kategorizaci prací	účast na měření	úkon předcházející kontrole	odběr vzorků	ostatní	Celkem
Hl. město Praha	964	11	84	43	6	0	2	0	106	15	2	18	8	1 259
Středočeský	1 779	31	58	119	22	1	9	1	212	53	15	8	124	2 435
Jihočeský	689	18	40	119	1	0	12	0	67	68	21	27	1	1 063
Plzeňský	839	10	22	162	4	0	19	0	1	49	4	70	1	1 181
Karlovarský	249	4	11	35	0	0	12	0	59	7	6	6	13	402
Ústecký	865	116	44	88	32	0	46	0	187	68	43	24	17	1 530
Liberecký	570	13	28	35	0	1	22	0	72	45	64	5	0	791
Královéhradecký	306	74	24	65	8	0	18	0	183	38	25	38	10	795
Pardubický	195	14	19	106	120	0	2	0	51	47	2	34	11	601
Vysočina	922	24	17	40	4	0	3	0	146	19	26	2	6	1 209
Jihomoravský	1 219	57	61	113	34	0	155	0	246	19	62	0	75	2 041
Olomoucký	904	29	56	126	0	0	40	0	31	70	0	21	1	1 278
Zlínský	776	26	28	93	32	0	0	0	23	4	1	0	25	1 010
Moravskoslezský	1 508	106	114	507	51	0	52	3	20	275	1	21	21	2 679
Celkový součet	11 785	533	606	1 651	314	2	392	4	1 404	777	272	274	313	18 274

Tabulka č. 5 Počet provedených plánovaných kontrol podle tematické náplně kontroly

Kraj	Kontrola plnění povinností vyplývajících ze zákona č. 373/2011 Sb.	Kontrola biocidních přípravků	Kontrola chemických látek a směsí podle nařízení REACH	Kontrola prací kategorie druhé až čtvrté	Kontrola zaměstnavatelů, kteří nepředložili kategorizaci prací nebo oznámení o zařazení do druhé kategorie	Vyhodnocení REGEX	Krajské priority	Jiné (mimo určené priority dle kontrolního plánu)
Hl. město Praha	735	5	377	705	26	4	112	357
Středočeský	1 390	62	93	1 051	38	6	605	607
Jihočeský	680	0	1	628	17	0	240	237
Plzeňský	564	23	4	505	19	14	241	186
Karlovarský	220	0	0	230	17	18	96	105
Ústecký	827	16	378	734	126	5	324	437
Liberecký	502	10	1	565	29	3	158	74
Královéhradecký	269	1	81	421	38	3	69	290
Pardubický	217	1	30	267	12	2	114	150
Vysočina	412	22	9	575	25	69	34	6
Jihomoravský	894	3	18	1 994	237	1	89	665
Olomoucký	745	14	14	732	40	11	56	409
Zlínský	484	26	10	574	2	21	44	93
Moravskoslezský	763	11	4	765	101	4	119	442
Celkový součet	8 702	194	1 020	9 746	727	161	2 301	4 058

Graf č. 3 Vývoj počtu kontrol provedených v rámci státního zdravotního dozoru a dalších činností v ochraně zdraví při práci v letech 2007 – 2018

• Plánované kontroly v rámci státního zdravotního dozoru

Plánované kontroly v rámci státního zdravotního dozoru byly prováděny podle kontrolních plánů pro rok 2018.

Hlavními tematickými prioritami státního zdravotního dozoru v ochraně zdraví při práci byly v roce 2018 následující:

- Kontrola plnění povinností vyplývajících ze zákona č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů, vyhlášky č. 79/2013 Sb., o provedení některých ustanovení zákona č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů a dalších právních předpisů (zejména zákon o ochraně veřejného zdraví, zákoník práce atp.).

Cílem této celostátní priority byl výkon státního zdravotního dozoru nad plněním povinností zaměstnavatele zajistit pracovnělékařské služby uložené zvláštními právními předpisy v souladu s oprávněním stanoveným ustanovením § 82 odst. 2 písm. o) zákona č. 258/2000 Sb. Současně bylo cílem orgánů ochrany veřejného zdraví rozšíření obecného povědomí o významu pracovnělékařských služeb a novelách uvedených právních předpisů.

- Kontrola biocidních přípravků.

V návaznosti na zákon č. 324/2016 Sb., o biocidních přípravcích a účinných látkách, ve znění pozdějších předpisů, který implementoval nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 528/2012 ze dne 22. května 2012 o dodávání biocidních přípravků na trh a jejich používání, v platném znění byl státní zdravotní dozor zaměřen na dodržování povinností právnických a podnikajících fyzických osob při dodávání biocidních přípravků, účinných látek a ošetřených předmětů na trh v České republice.

- Kontrola výrobců, dovozců, následných uživatelů, distributorů a dodavatelů chemických látek a směsí podle nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1907/2006 a dotčených národních právních předpisů.

V návaznosti na rok 2017, kdy byl celostátní prioritou státního zdravotního dozoru podpořen projekt Evropské agentury pro chemické látky REACH-EN-FORCE-5 zaměřený na kontrolu povinností vyplývajících z nařízení č. 1907/2006, resp. kdy byl státní zdravotní dozor zaměřen na kontrolu expozičních scénářů v bezpečnostních listech chemických látek a směsí v souladu s nařízením REACH, byla kontrola chemických látek a směsí prováděna v rámci státního zdravotního dozoru i v roce 2018. V souvislosti s ochranou zdraví při nakládání s nebezpečnými chemickými látkami a chemickými směsmi byl orgány ochrany veřejného zdraví prováděn státní zdravotní dozor nad dodržováním ustanovení chemického zákona a souvisejících přímo použitelných předpisů EU z hlediska ochrany zdraví. Zejména byly prováděny kontroly plnění povinností vycházejících z dotčených právních předpisů ke štítkům, bezpečnostním listům, klasifikaci a označování chemických látek a směsí.

- Kontrola prací kategorie druhé až čtvrté podle zákona č. 258/2000 Sb. a jejich pracovišť v provázanosti s IS KaPr

Kontrola rizikových i nerizikových prací, u kterých nebyla v posledních letech provedena kontrola, z důvodu úzce specifikovaných kontrolních priorit nebo v letech 2016 a 2017 nedošlo k jejich kontrole z důvodu velkého počtu těchto prací nebo pracovišť. Kontrolní činnost byla zaměřena na sledování úrovně faktorů pracovních podmínek se zřetelem na aktualizaci informací o zařazení prací do kategorií v souvislosti se změnami podmínek výkonu prací nebo v důsledku změn požadavků, vyplývajících ze změny právních předpisů, včetně aktualizace počtu zaměstnanců, kontroly zajištění pracovnělékařských služeb, plnění povinností podle § 40 zákona č. 258/2000 Sb., týkajících se vedení evidence rizikových prací zaměstnavatelem a plnění dalších povinností, které zaměstnavatelům stanoví zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.

- REGEX

Orgány ochrany veřejného zdraví provedly vyhodnocení sběru údajů do registru expozic chemickým karcinogenům (Regex) na pracovištích, kde jsou zaměstnanci exponováni látkám a směsím třídy nebezpečnosti karcinogenita.

- **Kontroly plnění nařízených opatření**

V roce 2018 bylo provedeno celkem 533 opakovaných kontrol plnění nařízených opatření, což představuje snížení oproti roku 2017, kdy bylo těchto kontrol provedeno 761. Nejvíce těchto kontrol bylo provedeno v Ústeckém kraji, celkem 116.

Kontroly byly zaměřeny na plnění rozhodnutí vydaných orgány ochrany veřejného zdraví a na kontrolu odstranění nedostatků uvedených v protokolech o kontrolních zjištěních.

Většina uložených opatření se týkala zjištěných nedostatků v pracovním prostředí, např. nedostatečného větrání pracovišť, nevyhovujících mikroklimatických podmínek, nevhodných ergonomických podmínek na pracovních místech, nedostatečného plnění

povinností při zacházení s nebezpečnými chemickými látkami a směsmi (přípravky), nezajištění pracovnělékařských služeb a nevyhovujícího stavu sanitárních zařízení. Při následných kontrolách bylo ověřeno, že nedostatky byly většinou ve stanovených termínech odstraněny.

- **Kontroly na základě podnětů**

V roce 2018 bylo provedeno 606 kontrol na základě podnětů zaměstnanců, jedná se o mírný nárůst oproti roku 2017, kdy bylo těchto kontrol provedeno 592. Většina podnětů se týkala malých a středních subjektů (do 250 zaměstnanců). Z celkového počtu podaných podnětů ke kontrole byla cca polovina oprávněných. V některých případech se jednalo o podněty ke kontrole v dosud nezkontrolovaných provozovnách. V těchto případech byla kontrolní zjištění předána místně příslušným stavebním úřadům k dalšímu řízení.

Hlavní příčiny podnětů ke kontrole zůstávají obdobné jako v předchozích letech. Jsou to nevyhovující mikroklimatické podmínky na pracovišti (nedostatečné větrání, vytápění) a související pracovní podmínky, jako např. nevyhovující sanitární zařízení pro zaměstnance (nezajištění záchodů a šaten pro zaměstnance, nevyhovující stav těchto zařízení).

Vedle podnětů týkajících se pracovních podmínek byly často řešeny i podněty obyvatel v okolí závodů a provozoven. Jednalo se zejména o hluk šířící se z provozoven do okolní obytné zástavby. Tyto podněty byly řešeny ve spolupráci s odborem hygieny obecné a komunální.

- **Kontroly k ověření podmínek vzniku onemocnění pro účely posuzování nemocí z povolání**

V roce 2018 bylo na základě žádostí středisek nemocí z povolání podle vyhlášky č. 104/2012 Sb., o stanovení bližších požadavků na postup při posuzování a uznávání nemocí z povolání a okruh osob, kterým se předává lékařský posudek o nemoci z povolání, podmínky, za nichž nemoc nelze nadále uznat za nemoc z povolání, a náležitosti lékařského posudku, provedeno celkem 1 651 šetření (v roce 2017 bylo provedeno těchto šetření 1 713). Ověřování podmínek vzniku nemocí z povolání provádí, dle ustanovení § 62 odst. 3 písm. a) zákona č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů, krajské hygienické stanice.

Počet těchto kontrol je vyšší než počet hlášených nemocí z povolání, neboť ne vždy je šetření z důvodů ověření podmínek vzniku onemocnění uzavřeno se závěrem, že posuzovaná osoba pracovala za podmínek, kdy nemoc z povolání vzniká. Rovněž je v některých případech nutné provést u jednoho podezření více šetření, přibývá opakovaných šetření vzhledem k dodatečným námitkám šetřené osoby, žádosti o přezkum či požadavkům na doplnění šetření.

Nejčastěji jsou předmětem šetření onemocnění z jednostranné dlouhodobé nadměrné zátěže především horních končetin, onemocnění z vibrací, kožní onemocnění, alergická onemocnění dýchacích cest a profesionální infekční onemocnění. Nejvíce těchto šetření, cca 32 %, bylo provedeno v Moravskoslezském kraji, což koreluje s počtem uznaných nemocí z povolání v Moravskoslezském kraji.

Komplikovaná jsou šetření při podezření na onemocnění způsobené jednostrannou dlouhodobou nadměrnou zátěží u profesí s nepravidelnou expozicí rizikovým faktorům, při střídání různých pracovních činností, jako např. u zaměstnanců ve stavebnictví, u zaměstnanců provádějících montážní práce (výroba automobilů a subdodavatelé pro automobilový průmysl), nebo šetření, která musí být, vzhledem k fluktuaci posuzovaných osob během období rozhodného pro vznik nemoci z povolání, prováděna u různých zaměstnavatelů. Rovněž jsou složitá retrospektivní šetření u již neexistujících zaměstnavatelů a šetření, kdy zaměstnanec je exponován zároveň více faktorům pracovního prostředí – např. lokální svalová zátěž, vibrace přenášené na ruce, pracovní poloha. Situaci navíc někdy komplikují dlouhé dodací lhůty realizace měření lokální svalové zátěže u zdravotních ústavů.

- **Onemocnění z expozice ionizujícímu záření**

V roce 2018 bylo ve spolupráci s lékařem SÚRO, v.v.i. posuzováno celkem 22 žádostí o uznání nemoci z povolání související s prací v podmínkách ionizujícího záření. Jednalo se o 19 pracovníků uranových a rudných dolů. U 11 pracovníků se jednalo o onemocnění rakovinou plic, 8 z nich onemocnělo rakovinou kůže (bazaliomem). Podmínky vzniku nemoci z povolání byly splněny u všech žádosti pacientů, kteří onemocněli rakovinou kůže. Pouze ve třech případech, kdy se ověřovaly podmínky vzniku nemoci z povolání rakoviny plic, bylo stanovisko kladné.

U pracovníků jiných profesí byly posuzovány 2 žádosti. Onemocnění rakovinou prsu a rakovinou plic. Podmínky nebyly splněny u zaměstnankyně s rakovinou prsu, neboť nebyla vystavena působení ionizujícího záření na pracovišti.

Podmínky byly splněny u zaměstnankyně, která pracovala jako lázeňská a byla vystavena působení ionizujícího záření, zejména v důsledku inhalace radonu a rozpadových produktů radonu v ovzduší. V tomto případě bylo kladné stanovisko vydáno opakovaně, neboť zaměstnavatel podal opakovaně návrh na přezkoumání lékařského posudku o uznání nemoci z povolání. Případ nebyl k 31. 12. 2018 uzavřen.

- **Kontroly na žádost subjektu**

Kontrol na žádost subjektu bylo provedeno celkem 314. Tyto kontroly souvisely např. s požadavky zaměstnavatelů na provedení státního zdravotního dozoru před uvedením nové provozovny do trvalého provozu nebo před uvažovanou změnou užívání stavby. U stávajících provozoven byly kontroly na žádost subjektu provedeny např. při modernizacích strojního vybavení, při změnách dispozičního řešení pracovišť nebo v souvislosti se změnou kategorie vykonávané práce.

- **Kontroly na žádost poskytovatele pracovnílékařských služeb**

V roce 2018 byly provedeny celkem 2 kontroly na žádost poskytovatelů pracovnílékařských služeb, a to na základě upozornění zaměstnanců na nedostatky v ochraně zdraví při práci.

Jednalo se např. o podnět poskytovatele pracovnílékařských služeb, který na základě svých znalostí provozu z prováděného dohledu na pracovištích, rozporoval zařazení prací do kategorií v předložených žádostech o prohlídku.

- **Kontroly organizací, které nepodaly návrh na kategorizaci prací**

V roce 2018 bylo provedeno celkem 392 kontrol u subjektů, které nepodaly žádost na kategorizaci prací nebo neoznámily práce zařazené do druhé kategorie. Jedná se o podobný počet jako v roce 2017, kdy bylo těchto kontrol provedeno 395. Trvale probíhá cílené vyhledávání subjektů, které tuto povinnost nesplnily.

- **Kontroly na žádost odborové organizace**

V roce 2018 byly tyto kontroly provedeny čtyři. Jednalo se např. o kontrolu na žádost odborové organizace v zařízeních základní školy a mateřské školy související s údržbou zeleně, provedením kategorizace prací, pracovními podmínkami, zacházením s chemickými látkami a zajištěním PLS. Nakládání s žiravinami nebylo zjištěno, používané baterie pro techniku údržby zeleně byly bezúdržbové, zaměstnavatel doložil měření vibrací přenášených na ruce a celkových vibrací a aktualizoval kategorizaci prací.

- **Kontroly k ověření údajů v předložených návrzích na kategorizaci prací**

V roce 2018 bylo těchto kontrol provedeno 1 404, což představuje obdobný počet, jako v roce 2017 kdy jich bylo provedeno 1 476. Tyto kontroly jsou prováděny za účelem ověření reálného stavu pracovních podmínek, kdy je pracovníky odboru hygieny práce mapován skutečný výskyt jednotlivých faktorů u prací uvedených v návrhu zaměstnavatele. Při těchto kontrolách byly zpravidla zpřesňovány jednotlivé dílčí pracovní výkony prováděné v rámci dané práce a jejich časové charakteristiky, někde byly doplňovány dílčí údaje požadované v § 37 odst. 3 zákona č. 258/2000 Sb., které návrh na zařazení prací do kategorie neobsahoval. Nejčastěji se to týkalo směnnosti práce, opatření přijatých zaměstnavatelem k ochraně zdraví zaměstnanců, názvů a umístění pracovišť apod. V některých případech byl až na základě místního šetření upřesňován rozsah následně prováděných měření, která objektivizovala jednotlivé rozhodující parametry pracovních podmínek.

- **Účast na měření faktorů pracovních podmínek**

Pracovníci KHS se v roce 2018 účastnili měření faktorů pracovních podmínek pro účely státního zdravotního dozoru a pro účely ověřování podmínek vzniku onemocnění společně s pracovníky ZÚ v 777 případech (obdobný počet jako v roce 2017, kdy se pracovníci KHS účastnili měření v 792 případech), když bylo pro potřeby hodnocení úrovně faktorů pracovního prostředí indikováno kontrolní měření. Jednalo se zejména o supervizní měření faktorů pracovních podmínek, a měření prováděná v souvislosti s řešením podnětů. Při tomto postupu lze přímo na místě specifikovat požadavky na místo měření a přesněji hodnotit míru expozice jednotlivých zaměstnanců rizikovým faktorům.

Pracovník KHS určuje na místě strategii a rozsah měření a způsob hodnocení expozice, zjišťuje údaje podstatné pro hodnocení, jako je doba výkonu měřené pracovní činnosti, či zajištění technických opatření na pracovišti (větrání, místní odsávání, vybavení pracovníků osobními ochrannými pracovními prostředky). Zároveň kontroluje i požadavky na ochranu zdraví při práci a související požadavky na pracovní prostředí.

- **Úkon předcházející kontrole**

Pod tímto druhem kontrol jsou zahrnuty kontroly dosud neohlášených a nekategorizovaných subjektů, kdy byly získávány před vlastní kontrolou údaje o jejich provozovatelích nebo také jednání před kontrolou spojenou s měřením faktorů pracovního prostředí, při kterém byly projednány podmínky měření, např. zda budou, s ohledem na výrobní program, prováděny v den předpokládaného měření určité pracovní úkony.

- **Odběr vzorků**

V roce 2018 bylo provedeno 274 kontrol při kterých byly odebírány vzorky z pracoviště za účelem provedení epikutánních testů či k provedení specifických inhalačních testů pro účely posouzení kožní NzP či NzP týkajících se dýchacích cest, plic (astma bronchiale, alergická onemocnění horních cest dýchacích).

- **Ostatní**

Pod touto položkou jsou vykázány kontroly prováděné ve spolupráci s jinými úřady (oblastní inspektoráty práce, Česká inspekce životního prostředí, orgány státní báňské správy), kontroly podle zákona č. 224/2015 Sb., o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami nebo chemickými směsmi, ve znění pozdějších předpisů, kontroly spojené se získáváním podkladů k žádosti pro SZÚ ke stanovení přípustných expozičních limitů pro látky neuvedené v nařízení vlády č. 361/2007 Sb., kterým se stanoví podmínky ochrany zdraví při práci, ve znění pozdějších předpisů, dále kontroly na základě hlášení prací s azbestem apod.

Kontrol náležících mezi „ostatní“ bylo v roce 2017 provedeno 313, v roce 2018 jich bylo provedeno 281.

3.1.2. Rozhodnutí vydaná v rámci státního zdravotního dozoru

V roce 2018 bylo vydáno celkem 2 245 rozhodnutí (viz tabulka č. 7). V tabulce jsou počty vydaných rozhodnutí rozděleny podle jednotlivých ustanovení zákona č. 258/2000 Sb. Absolutní převahu měla rozhodnutí vydávaná v souvislosti s kategorizací prací. Byla podána dvě odvolání proti rozhodnutí, obě byla odvolacím orgánem potvrzena a odvolání byla zamítnuta.

Měření faktorů pracovních podmínek bylo rozhodnutím uloženo jedenáctkrát. Jednalo se zejména o měření chemických látek a prachu. Opatření k ochraně zdraví při práci podle § 84 odst. 1 písm. s) zákona č. 258/2000 Sb. byla rozhodnutím uložena v 11 případech.

Rozhodnutí o nařízení mimořádných lékařských prohlídek bylo vydáno jednou.

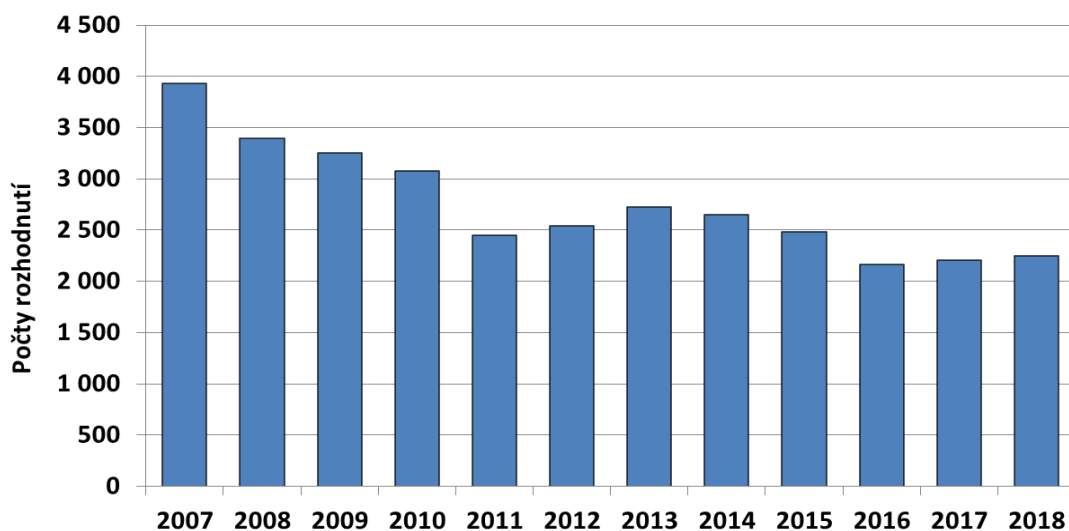
Pokud nejsou v následujících tabulkách uvedeny u některé KHS žádné číselné údaje, nebyl tento druh rozhodnutí nebo stanoviska příslušnou KHS v roce 2018 vydán.

Z grafu č. 5 je zřejmé, že celkový počet vydaných rozhodnutí má od roku 2007 do roku 2011 celkově sestupnou tendenci, od roku 2012 naopak počet vydávaných rozhodnutí stoupá, v roce 2013 bylo vydáno o 185 rozhodnutí více než v roce 2012, nicméně v následujících letech bylo, až do roku 2017, vydáno každoročně méně rozhodnutí. V roce 2018 bylo vydáno více rozhodnutí než v roce 2017. Nejvyšší podíl na celkovém počtu vydávaných rozhodnutí mají rozhodnutí vydávaná v souvislosti s kategorizací prací. Důvodem pro pokles počtu rozhodnutí je zejména nízký počet nových subjektů, které povinnost kategorizace prací dosud nesplnily.

Tabulka č. 7 Počet rozhodnutí vydaných v rámci státního zdravotního dozoru v roce 2018

Kraj	Počet vydaných rozhodnutí celkem	Podle § 3c Provozní řád zdroje pitné vody	Podle § 82 odst. 2 písm. c), d), e), f) - souhrnná rozhodnutí (KaPr)	Podle § 84 odst. 1 písm. p) - uložení měření	Podle § 84 odst. 1 písm. r) – uzavření provozovny	Podle § 84 odst. 1 písm. s) - opatření k ochraně zdraví při práci	Podle § 84 odst. 1 písm. w) – nařízení mimořádných lékařských prohlídek
Hl. město Praha	134		129	5			
Středočeský	237	4	233				
Jihočeský	124		122	1			1
Plzeňský	108	2	106				
Karlovarský	30		30				
Ústecký	201	1	196			4	
Liberecký	122		122				
Královéhradecký	113		113				
Pardubický	101		101				
Vysočina	116		104	5		7	
Jihomoravský	201	1	200				
Olomoucký	166	1	165				
Zlínský	136		136				
Moravskoslezský	456		455		1		
Celkový součet	2 245	9	2 212	11	1	11	1

Graf č. 5 Vývoj počtu vydaných rozhodnutí v letech 2007 – 2018

3.2. PREVENTIVNÍ HYGIENICKÝ DOZOR

3.2.1. Vydávání závazných stanovisek

V rámci této činnosti KHS náleží dle § 82 odst. 2 písm. i) zákona č. 258/2000 Sb. plnit úkoly dotčeného správního úřadu podle § 77, a v souladu s § 4 odst. 2 zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů, vydávat písemná stanoviska pro rozhodnutí a jiné úkony stavebního úřadu nebo úkony autorizovaného inspektora podle tohoto zákona, nestanoví-li zvláštní právní předpis jinak (k územnímu či stavebnímu řízení, k uvedení staveb do trvalého provozu, ke změnám užívání staveb a k zahájení zkušebního provozu – viz tabulka č. 8).

V roce 2018 bylo celkem vydáno 26 268 stanovisek, v roce 2017 bylo těchto stanovisek vydáno 29 823. Nejvíce stanovisek v roce 2018 bylo vydáno ve Středočeském kraji (4 762 stanovisek).

Převážná většina stanovisek byla v roce 2018 vydána ke stavbám středních a malých provozoven, k provozům nevýrobního charakteru a k provozům poskytujícím služby.

Stále jsou v rámci preventivního hygienického dozoru zjišťovány nedostatky v projektové dokumentaci nebo jsou předkládány neúplné podklady. Mezi nejčastější nedostatky patří nedostatečné údaje o technologiích, o větrání pracovišť, nedostatečné podklady pro posouzení osvětlení, neuvedení údajů o počtu zaměstnanců. Tyto nedostatky byly důvodem k žádosti o doplnění nebo přerušení řízení nebo k vydání nesouhlasného stanoviska.

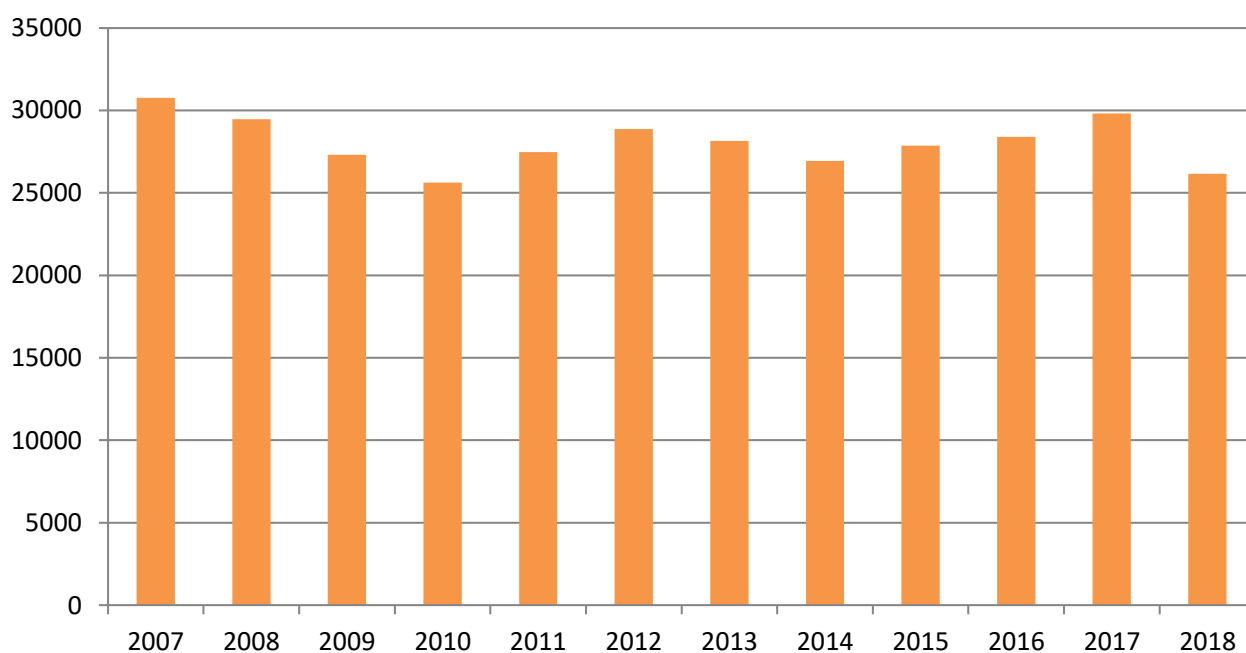
Nesouhlasná stanoviska jsou vydávána také v případech změny využití stávajících prostor k jiným účelům, které zcela nevyhověly hygienickým požadavkům na pracovní prostředí.

Spolupráce se stavebními úřady v rámci stavebního řízení je ve většině krajů na dobré úrovni. V některých případech však byl zaznamenán ze strany stavebních úřadů nezáměr řešit podněty orgánů ochrany veřejného zdraví zjištěné při výkonu státního zdravotního dozoru, které byly stavebním úřadům postupovány z hlediska jejich kompetencí podle stavebního zákona.

Tabulka č. 8 Stanoviska vydaná podle § 77 zákona č. 258/2000 Sb.

Kraj	Celkový počet stanovisek (včetně negativních)	Z toho negativní stanoviska celkem	Na základě přezkumu vráceno k novému posouzení	Zrušeno na základě přezkumu
Praha	2 428	8		
Středočeský	4 873	111		
Jihočeský	1 956	24		
Plzeňský	1 747	22		
Karlovarský	448	5		
Ústecký	1 851	187		
Liberecký	767	9	1	
Královéhradecký	1 029	13		
Pardubický	1 248	1		
Vysočina	1 471	7		
Jihomoravský	3 477	32		
Olomoucký	1 496	14	1	1
Zlínský	988			
Moravskoslezský	2 489	54		
Celkem	26 268	487	2	1

Graf č. 7 Vývoj počtu stanovisek vydaných podle § 77 zákona č. 258/2000 Sb. v letech 2007 - 2018

3.2.2. Nakládání s nebezpečnými chemickými látkami a směsmi

Ustanovením § 44a zákona č. 258/2000 Sb. je zaměstnavateli uložena povinnost projednat s orgánem ochrany veřejného zdraví znění písemných pravidel o bezpečnosti, ochraně zdraví a ochraně životního prostředí při práci s chemickými látkami nebo směsmi klasifikovanými jako vysoce toxické, toxické, žíravé nebo karcinogenní, označené H-větou 350 nebo H-větou 350i, mutagenní, označené H-větou 340, a toxické pro reprodukci, označené H-větami 360F, H 360D či jejich kombinací, pro pracoviště, na němž se s těmito chemickými látkami nebo směsmi nakládá. V roce 2018 bylo projednáno 8 997 pravidel, v roce 2017 se projednalo 10 716 pravidel.

Nejčastěji zjišťovaným nedostatkem při projednávání pravidel jsou neúplné nebo chybné pokyny pro poskytování první pomoci při expozici chemickým látkám a směsím. Situace je lepší u velkých zaměstnavatelů, kde je určena zodpovědná osoba s odbornou způsobilostí, případně je smluvně zajištěna firma, která se o tuto problematiku stará a obsah pravidel bývá předem s pracovníky KHS konzultován. Jedná se většinou o zaměstnavatele, kde je práce s nebezpečnými chemickými látkami a směsmi dlouhodobě součástí výrobního procesu. Stále se však vyskytují menší zaměstnavatelé, kteří nemají vždy přehled o povinnostech vyplývajících jim z platné právní úpravy.

Komise pro přezkoušení odborné způsobilosti pro nakládání s nebezpečnými chemickými látkami a směsmi klasifikovanými jako vysoce toxické nebo akutně toxické kategorie 1 nebo 2, kterou orgán ochrany veřejného zdraví zřizuje ustanovením § 44b zákona č. 258/2000 Sb., přezkoušela v roce 2018 celkem 53 osob, 52 bylo vydáno osvědčení o odborné způsobilosti. Nízký počet přezkoušených osob je dán tím, že absolventi vysokých škol, kteří mají vysokoškolské vzdělání v příslušném oboru, jsou ze zákona považováni za osoby odborně způsobilé pro nakládání s těmito látkami, a řada osob zajišťujících tuto činnost již byla přezkoušena v minulých letech.

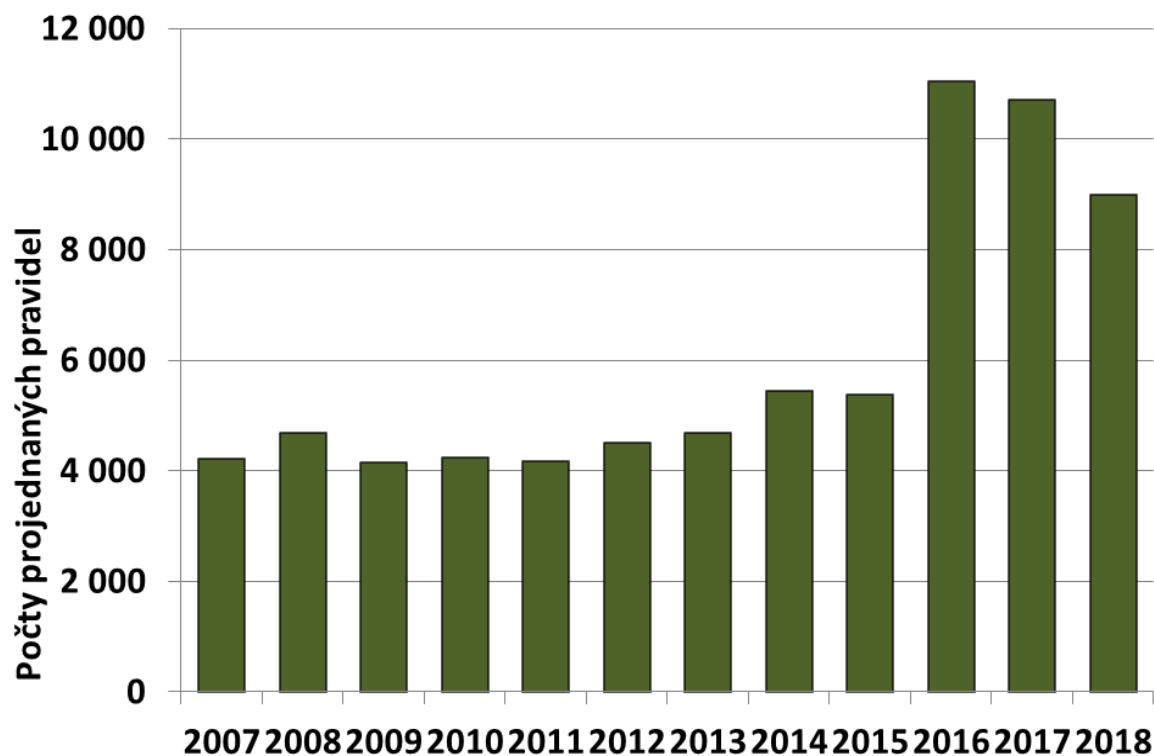
Pracovníci KHS se rovněž podílejí na přezkušování odborné způsobilosti pro zacházení s přípravky na ochranu rostlin podle § 86 odst. 5 zákona č. 326/2004 Sb., o rostlinolékařské péči a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a vyhlášky č. 206/2012 Sb., o odborné způsobilosti pro nakládání s přípravky. Tyto zkoušky organizuje Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský, zaměstnanci KHS jsou členy zkušebních komisí. Dále pracovníci KHS provádějí také školení uchazečů o odbornou způsobilost pro nakládání s přípravky na ochranu rostlin v oblasti ochrany zdraví při práci.

Grafy č. 9 a 10 znázorňují vývoj počtu výkonů provedených podle § 44a a § 44b zákona č. 258/2000 Sb.

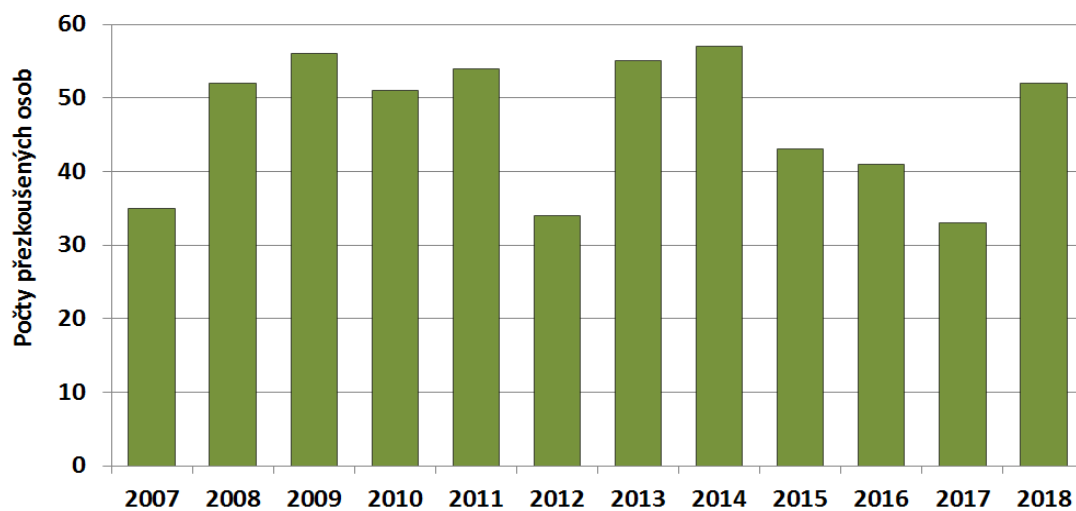
Tabulka č. 9 Činnost KHS podle § 44a a § 44b zákona č. 258/2000 Sb.

Kraj	Přezkoušené osoby	Vydaná osvědčení	Projednání písemných pravidel o bezpečnosti, ochraně zdraví a ochraně životního prostředí při práci s nebezpečnými chemickými látkami a chemickými přípravky/směsmi
Hl. město Praha	11	11	585
Středočeský	7	7	957
Jihočeský	1	1	548
Plzeňský	2	2	374
Karlovarský	0	0	698
Ústecký	3	3	861
Liberecký	3	3	1 458
Královéhradecký	1	1	347
Pardubický	1	1	361
Vysočina	0	0	364
Jihomoravský	18	17	470
Olomoucký	2	2	471
Zlínský	2	2	317
Moravskoslezský	2	2	1 186
Celkový součet	53	52	8 997

Graf č. 9 Vývoj počtu projednaných pravidel pro práci s nebezpečnými chemickými látkami a směsmi (přípravky) v letech 2007 – 2018

Graf č. 10 Vývoj počtu osob přezkoušených k získání odborné způsobilosti nakládání s nebezpečnými chemickými látkami a směsmi (přípravky) v letech 2007 - 2018

3. 3. SANKCE A POKUTY UDĚLENÉ V OBLASTI OCHRANY ZDRAVÍ PŘI PRÁCI V ROCE 2018

V roce 2018 bylo odbory hygieny práce KHS uloženo celkem 596 pokut v celkové výši 2 936 500 Kč. Důvodem pro uložení pokuty bylo, stejně jako v předchozím roce, např. neohlášení práce s azbestem, nepředložení žádosti na kategorizaci prací podle § 37 zákona č. 258/2000 Sb., nezajištění osobních ochranných pracovních prostředků a nevyhovující sanitární zařízení.

Při ukládání pokut bylo přihlíženo k závažnosti, délce trvání a následkům protiprávního jednání. Pokud se jednalo o menší nedostatky, kdy nehrozilo akutní poškození zdraví zaměstnanců, a zaměstnavatel do protokolu o kontrolním zjištění uvedl termín realizace nápravných opatření, bylo při odstranění závad v termínu od pokuty upuštěno.

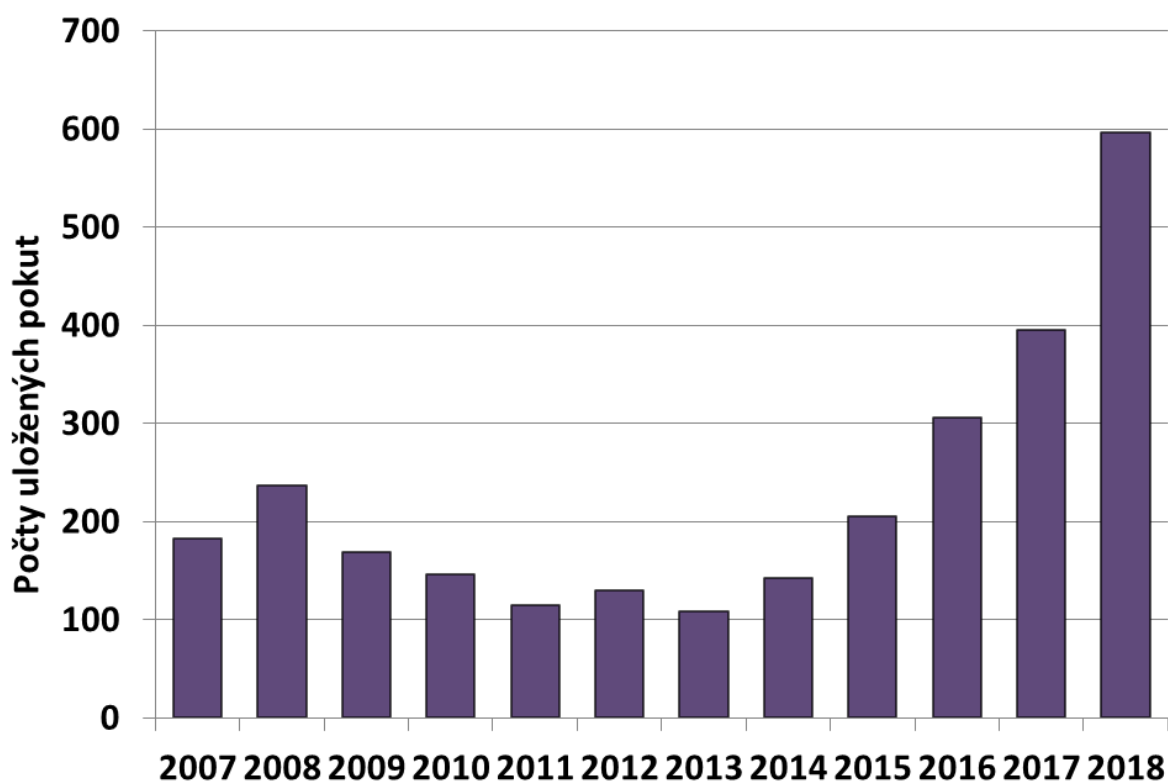
Proti rozhodnutím o pokutě bylo podáno celkem 9 odvolání. Třikrát bylo napadené rozhodnutí odvolacím orgánem potvrzeno a odvolání zamítnuto, třikrát bylo napadené rozhodnutí odvolacím orgánem zrušeno a věc vrácena k novému projednání, jednou bylo napadené rozhodnutí odvolacím orgánem změněno, jednou bylo napadené rozhodnutí odvolacím orgánem zrušeno a řízení zastaveno. V jednom případě nebylo odvolání do konce roku 2018 dořešeno.

Grafy č. 11 a 12 znázorňují vývoj počtu a výše sankcí v letech 2007 – 2018.

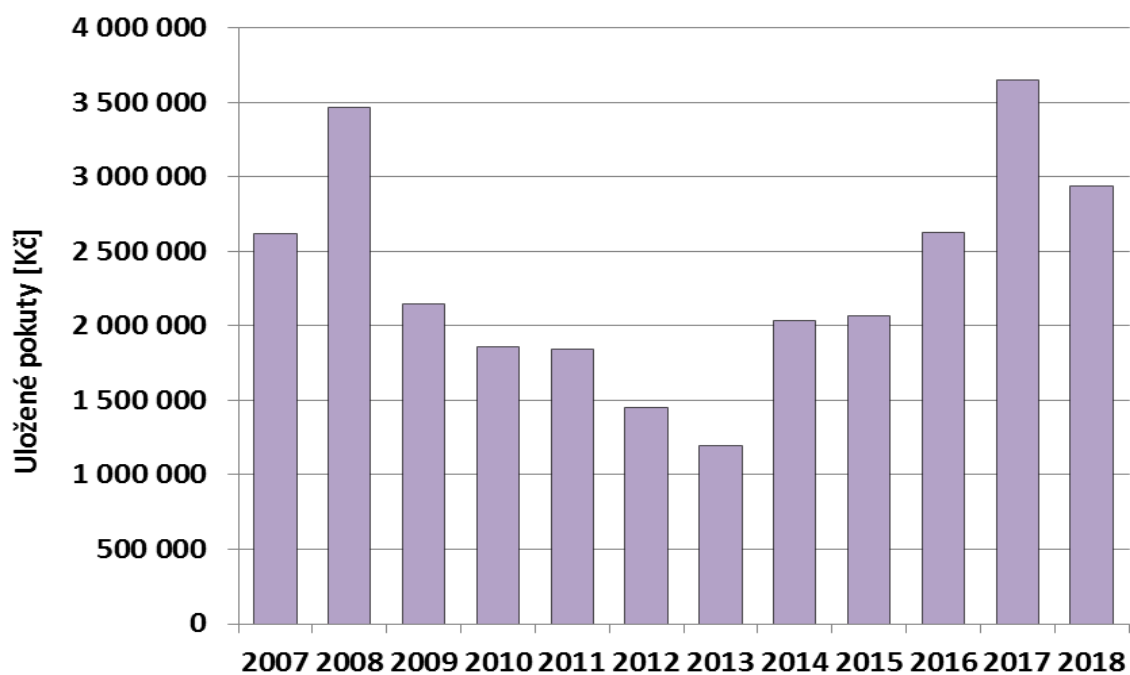
Tabulka č. 10 Sankce a pokuty udělené v oblasti ochrany zdraví při práci

Kraj	Celkem uloženo pokut	Celková uložená částka	Odvolání celkem podáno	Napadené rozhodnutí odvolacím orgánem potvrzeno a odvolání zamítnuto	Napadené rozhodnutí odvolacím orgánem zrušeno a věc vrácena k novému projednání	Napadené rozhodnutí odvolacím orgánem změněno	Napadené rozhodnutí odvolacím orgánem zrušeno a řízení zastaveno
Hl. město Praha	6	110 000					
Středočeský	51	284 000					
Jihočeský	13	144 000	3		1	1	1
Plzeňský	16	324 000					
Karlovarský	3	40 000					
Ústecký	71	372 000					
Liberecký	25	141 000					
Královéhradecký	18	111 000					
Pardubický	14	148 000					
Vysočina	21	197 000					
Jihomoravský	23	142 500					
Olomoucký	81	747 000					
Zlínský	30	176 000					
Moravskoslezský	224	1 895 000	6	3	2		
Celkový součet	596	2 936 500	9	3	3	1	1

Graf č. 11 Vývoj počtu uložených sankcí v letech 2007 - 2018

Graf č. 12 Vývoj objemu uložených sankcí v letech 2007 – 2018

3.5. KATEGORIZACE PRACÍ

Kategorizace prací vyjadřuje hodnocení úrovně zátěže zaměstnance faktory rozhodujícími ze zdravotního hlediska o kvalitě pracovních podmínek.

Postup při kategorizaci prací stanovuje § 37 zákona č. 258/2000 Sb. Podle míry výskytu faktorů se práce zařazují do čtyř kategorií. Rizikovou prací je práce zařazená do kategorie třetí a čtvrté a dále práce zařazená do kategorie druhé, o níž takto rozhodne příslušný orgán ochrany veřejného zdraví. V následujících tabulkách a grafech jsou rizikové práce označovány 2R, 3 a 4.

Povinnost zařazovat práce do kategorií je zaměstnavateli uložena legislativně. Při hodnocení zdravotních rizik, které je základním podkladem pro zařazení prací do kategorií, se posuzuje výskyt a míra působení faktorů pracovních podmínek uvedených v příloze č. 1 vyhlášky č. 432/2003 Sb., kterou se stanoví podmínky pro zařazování prací do kategorií, limitní hodnoty ukazatelů biologických expozičních testů, podmínky odběru biologického materiálu pro provádění biologických expozičních testů a náležitosti hlášení prací s azbestem a biologickými činiteli, ve znění pozdějších předpisů. Hodnoceným zdravotním rizikem, které je podkladem pro zařazení prací do kategorií, je také ionizující záření včetně zvýšeného ozáření z přírodních zdrojů.

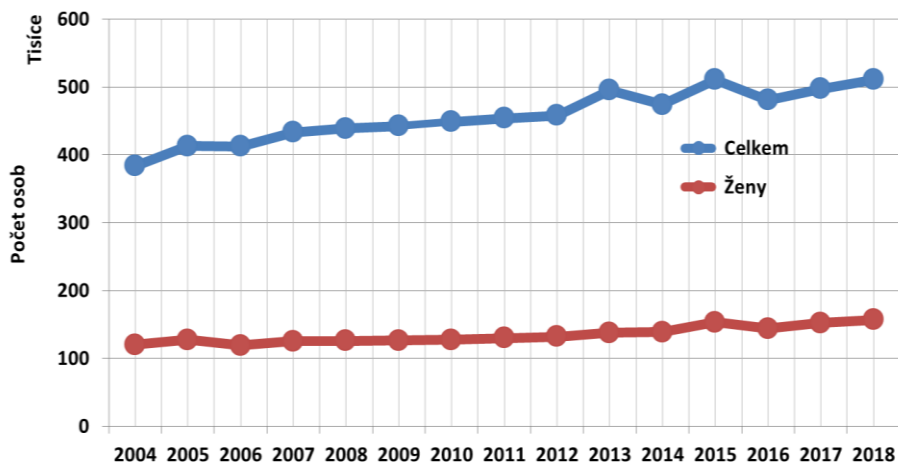
Výsledky kategorizace prací slouží zaměstnavateli jako objektivní podklad pro přijetí opatření k ochraně zdraví při práci (technických, režimových a organizačních), k omezení rizik poškození zdraví, a k určení vhodných osobních ochranných pracovních prostředků atd. Orgán ochrany veřejného zdraví zařazuje rozhodnutím práce do rizikových kategorií a stanoví sledování zátěže organismu zaměstnanců faktory pracovních podmínek. Náplně a četnost preventivních lékařských prohlídek od 3. 4. 2013 již orgán ochrany veřejného zdraví nestanovuje, výjimkou jsou případy, kdy náplně a četnost preventivních lékařských prohlídek nejsou vyhláškou č. 79/2013 Sb. stanoveny.

Pro sběr údajů o expozici zaměstnanců faktory pracovních podmínek podle jejich zařazení do kategorií slouží celostátní informační systém kategorizace prací (IS KaPr). Tento systém rovněž umožňuje tvorbu a evidenci rozhodnutí o zařazení prací do kategorií, vedení evidence subjektů, jejich provozoven a kontaktních osob. Modul analýz umožňuje třídění a vyhledávání údajů podle různých kritérií a provádění analýz kategorizace prací na místní i celorepublikové úrovni. Mimo modul kategorizace prací je v IS KaPr vedena evidence kontrol prováděných v rámci státního zdravotního dozoru. Správcem systému bylo do roku 2016 Koordinační středisko pro resortní zdravotnické informační systémy. Po zrušení Koordinačního střediska pro resortní zdravotnické informační systémy v lednu 2017 je správcem systému Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR.

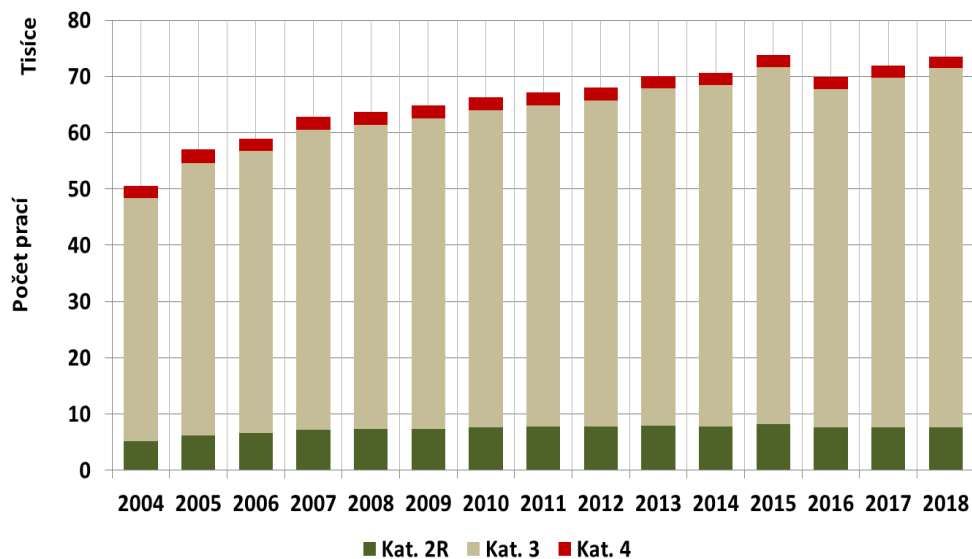
Některé z následujících grafů znázorňují vývoj kategorizace prací během uplynulých let. Z grafu č. 13 je zřejmé, že celkový počet osob vykonávajících rizikové práce v roce 2018 stoupl. Graf č. 14 zobrazuje vývoj počtu rizikových prací evidovaných v IS KaPr. Graf č. 15 srovnává podíl počtu osob, které jsou (resp. byly) exponovány jednotlivým rizikovým faktorům pracovních podmínek v letech 2004 a 2018. Z tohoto grafu vyplývá, že od roku 2004 došlo např. k výraznému poklesu počtu osob vykonávajících práce zařazené do rizikových kategorií z hlediska expozice biologickým činitelům (z 9,4 % všech zaměstnanců vykonávajících v roce 2004 práci zařazenou do rizikových kategorií na 4,2 % v roce 2018). Rovněž se snížil podíl evidovaných osob vykonávajících práce v riziku psychické zátěže (v roce 2004 tvořili tito zaměstnanci 8,6 % celkového počtu zaměstnanců vykonávajících práce zařazené do rizikových kategorií, v roce 2018 již jen 5,1 %). Naopak se zvýšil podíl počtu osob vykonávajících práce

zařazené do rizikových kategorií z důvodu expozice fyzické zátěži, (zejména lokální svalové zátěži) z 8,9 % v roce 2004 na 16,9 % v roce 2018. Dlouhodobě nejvyšší podíl na počtu osob vykonávajících práce zařazené do rizikových kategorií mají osoby exponované hluku (cca 38 % všech zaměstnanců vykonávajících práce zařazené do rizikových kategorií).

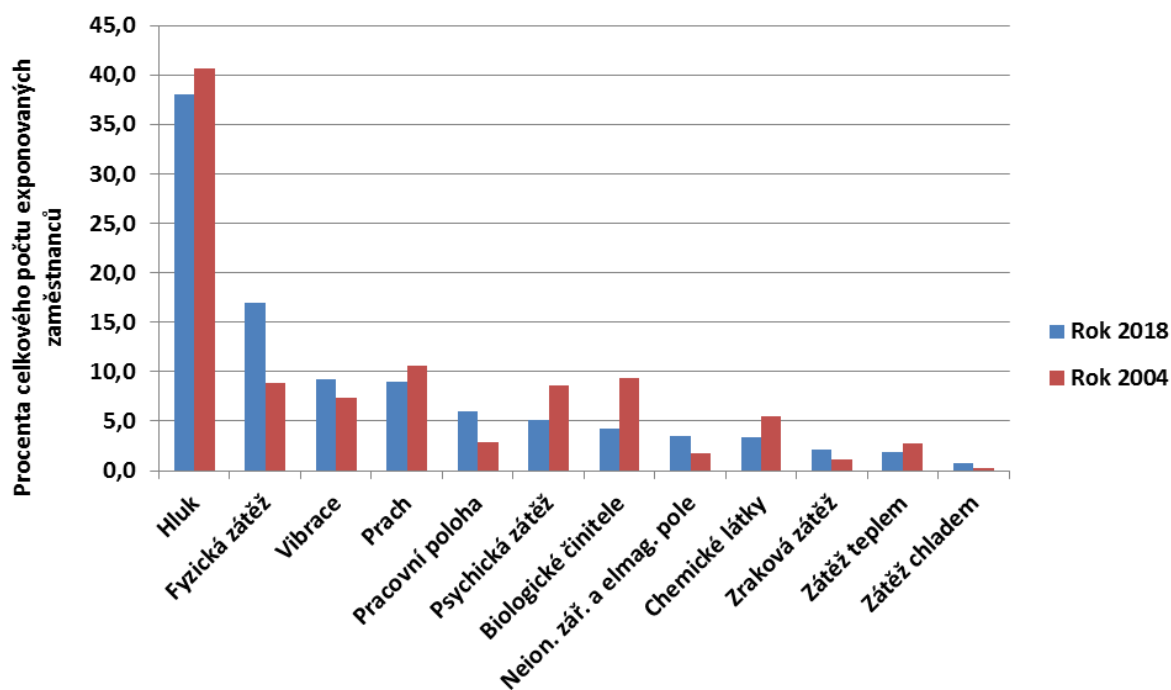
Graf č. 13 Vývoj počtu evidovaných osob, které vykonávají rizikové práce

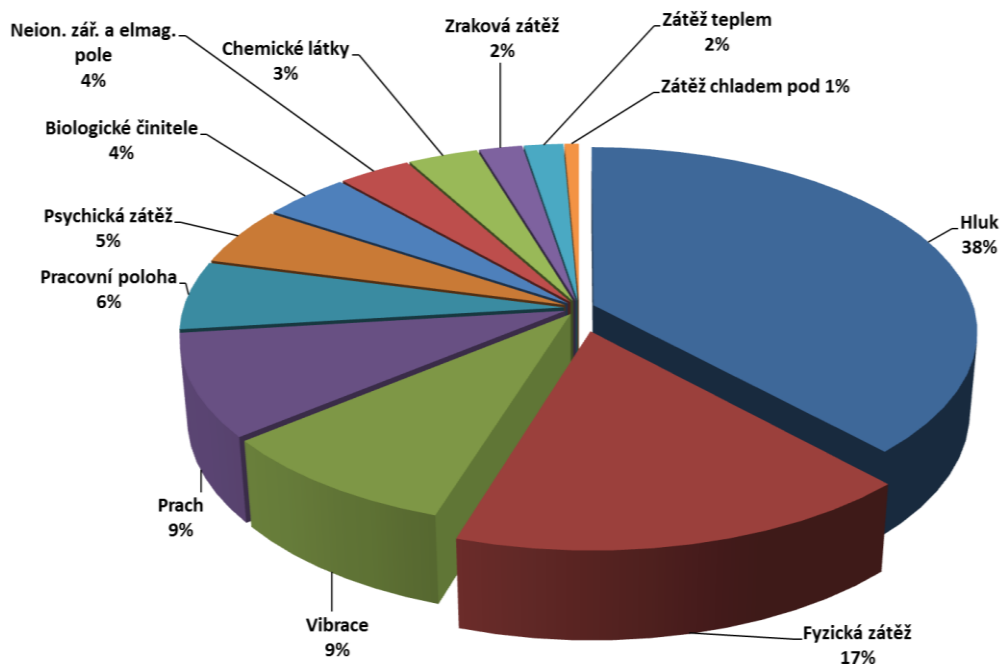
Graf č. 14 Vývoj počtu rizikových prací

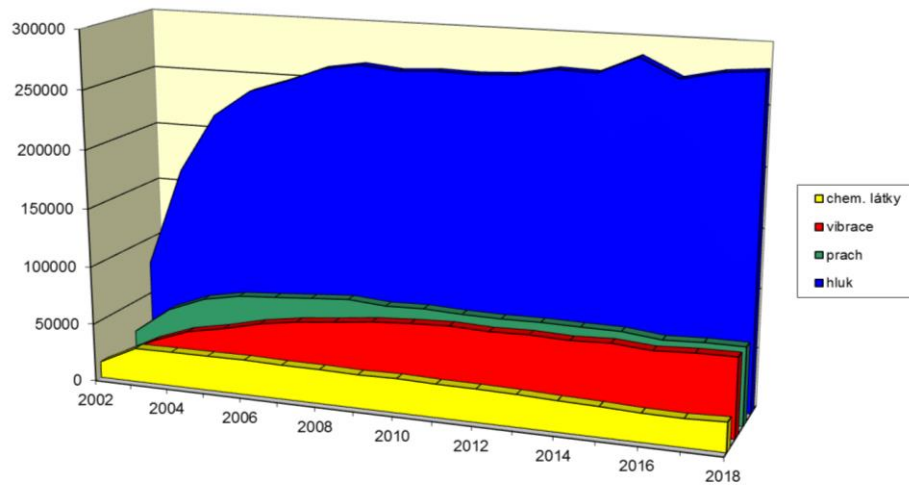
Graf č. 15 Podíl jednotlivých rizikových faktorů pracovních podmínek v roce 2004 a 2018

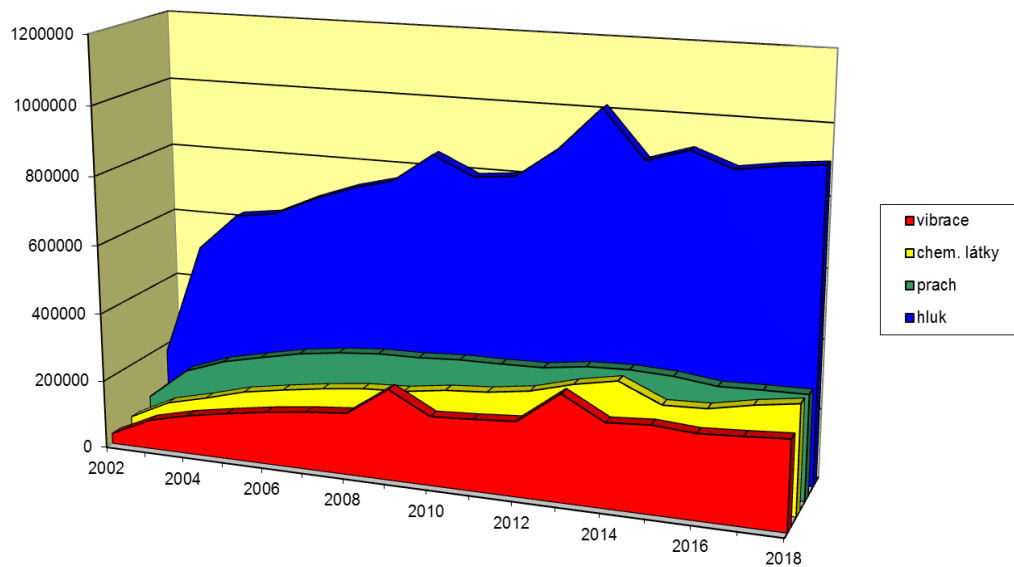
Graf č. 16 Podíl jednotlivých rizikových faktorů pracovních podmínek k 31. 12. 2018 na celkovém počtu exponovaných zaměstnanců v rizikových kategoriích

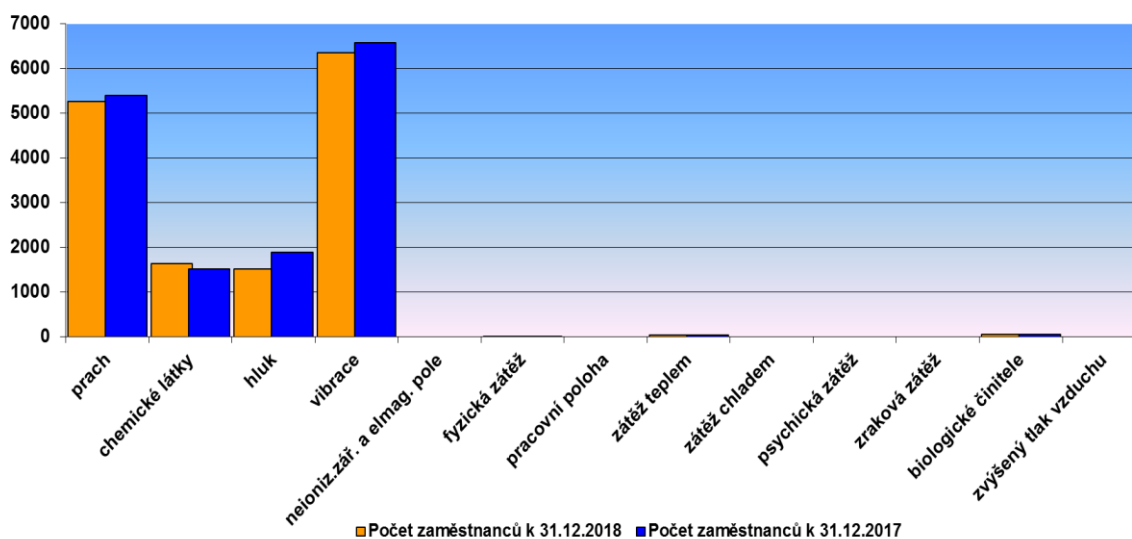
Graf č. 17 Vývoj počtu zaměstnanců evidovaných v rizikových kategoriích 2R+3+4 pro vybrané rizikové faktory od 1. 1. 2002 do 31. 12. 2018

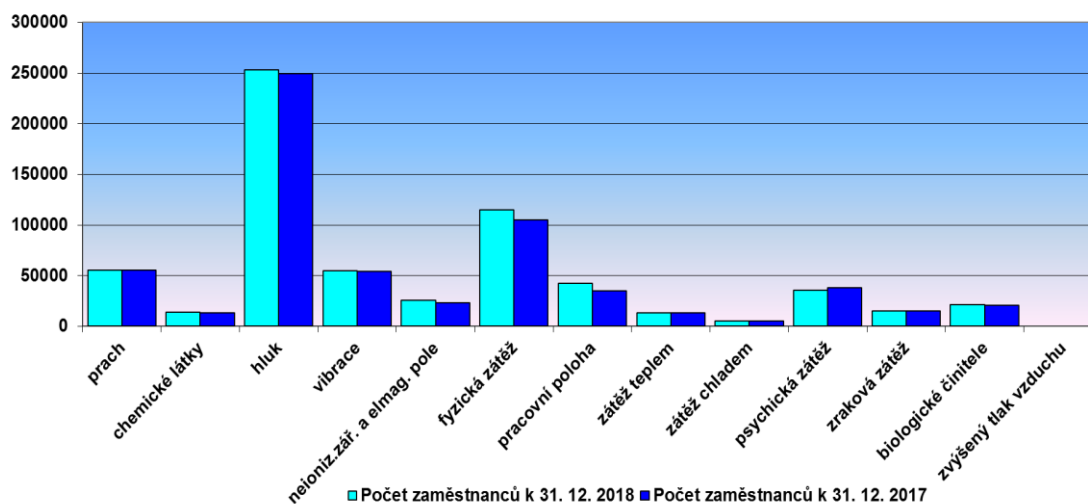
Graf č. 18 Vývoj počtu zaměstnanců evidovaných v kategoriích 2+2R+3+4 pro vybrané rizikové faktory od 1. 1. 2002 do 31. 12. 2018

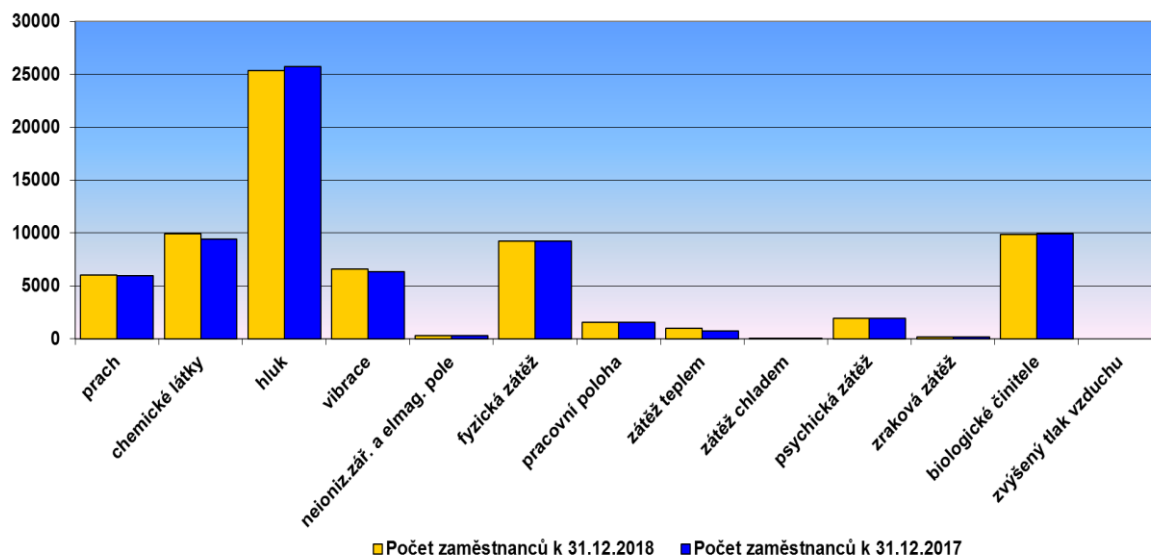
Graf č. 19 Počet evidovaných zaměstnanců vykonávajících práce zařazené do kategorie 4 – členění podle faktorů

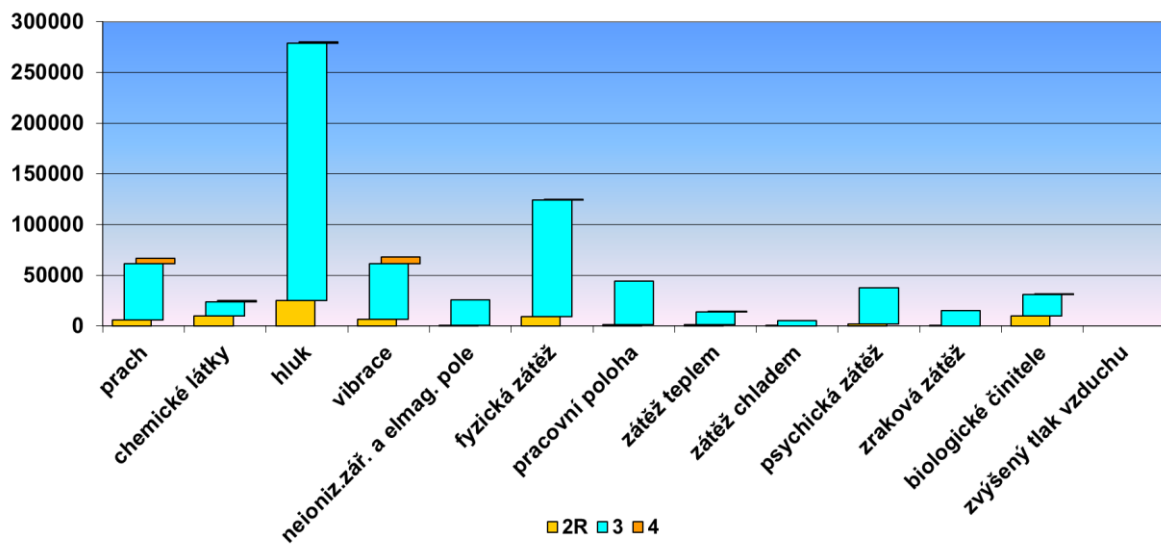
Graf č. 20 Počet evidovaných zaměstnanců vykonávajících práce zařazené do kategorie 3 – členění podle faktorů

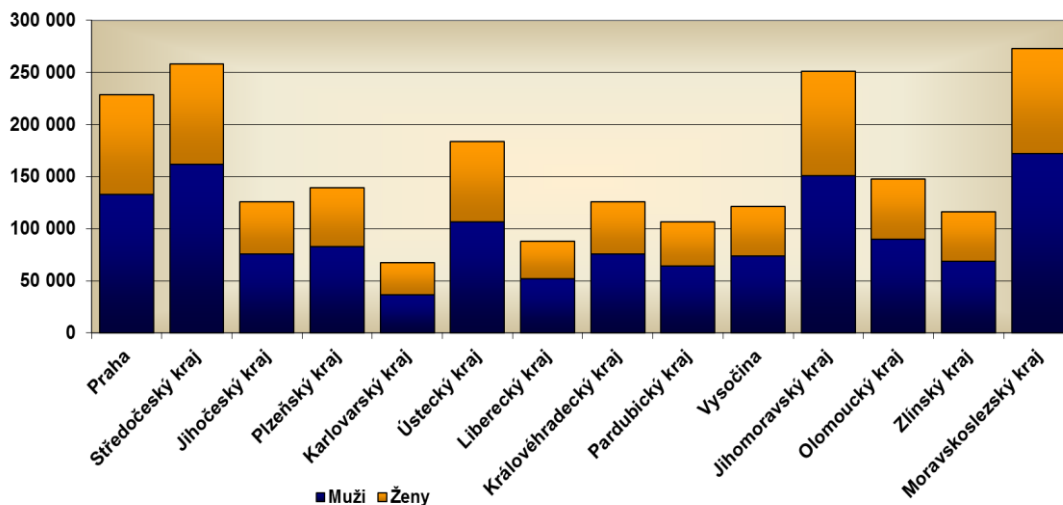
Graf č. 21 Počet evidovaných zaměstnanců vykonávajících práce zařazené do kategorie 2R – členění podle faktorů

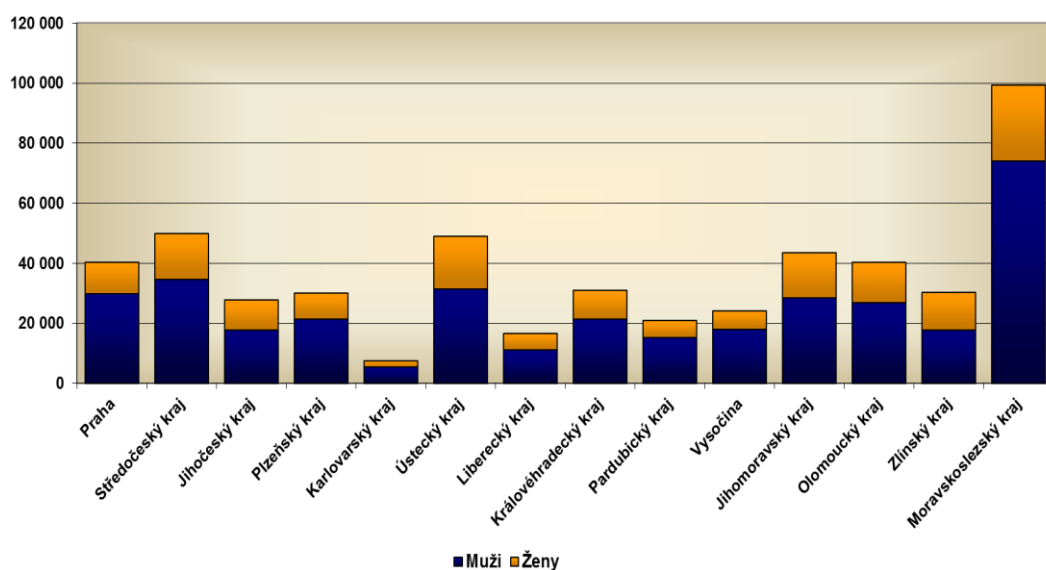
Graf č. 22 Počty evidovaných zaměstnanců vykonávajících práce v rizikových kategoriích 2R+3+4 v roce 2018 – členění podle faktorů

Graf č. 23 Počty evidovaných zaměstnanců vykonávajících práce v kategoriích 2+2R+3+4 – muži a ženy v krajích v roce 2018

Graf č. 24 Počty evidovaných zaměstnanců vykonávajících práce v kategoriích 2R+3+4 – muži a ženy v krajích v roce 2018

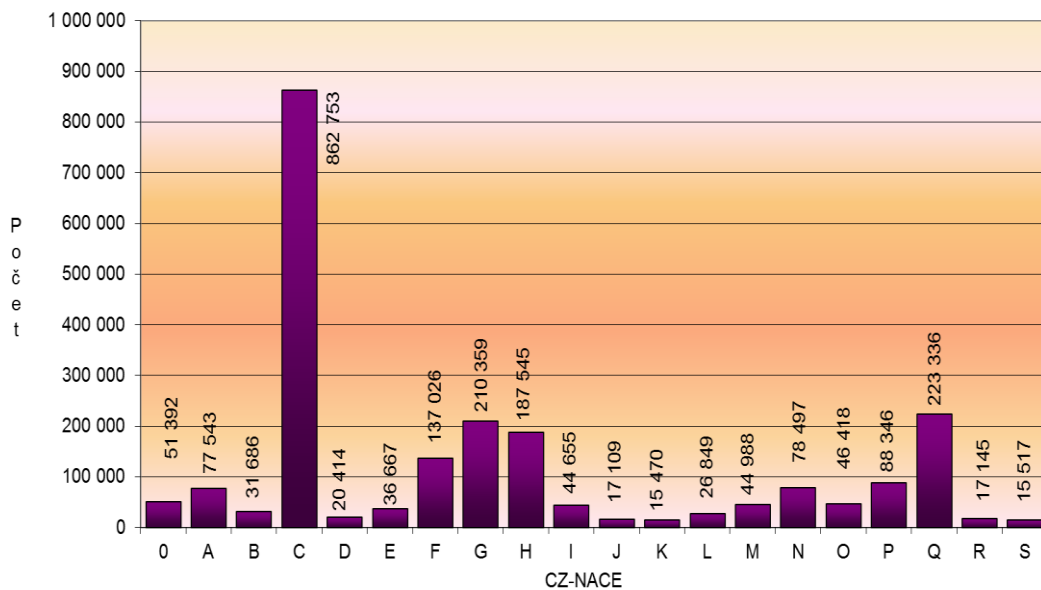

Členění dle klasifikace ekonomických činností CZ-NACE

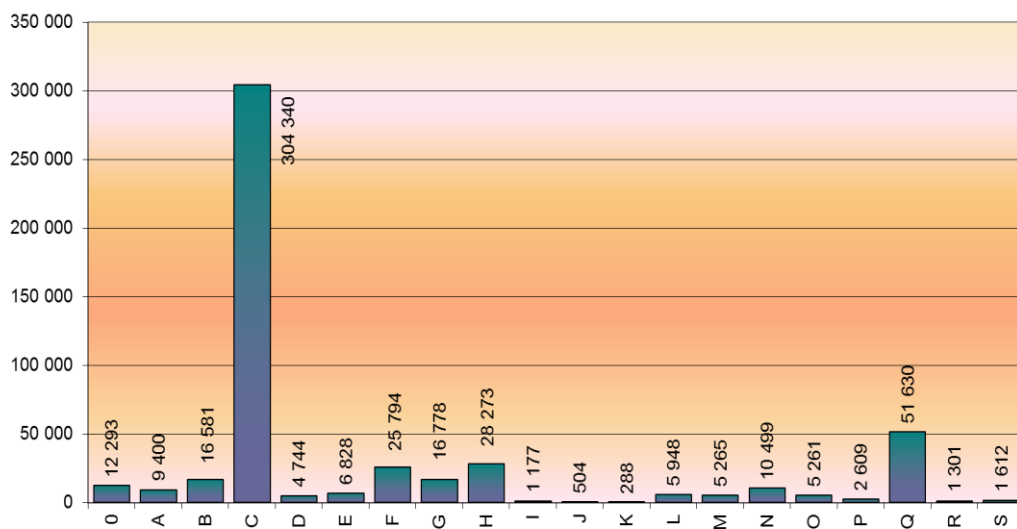
Tabulka č. 11 Legenda ke grafům č. 25 a 26

Označení	Oblast
0	Nezařazeno
A	Zemědělství, lesnictví a rybářství
B	Těžba a dobývání
C	Zpracovatelský průmysl
D	Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu
E	Zásobování vodou, činnosti související s odpadními vodami, odpady a sanacemi
F	Stavebnictví
G	Velkoobchod a maloobchod, opravy a údržba motorových vozidel
H	Doprava a skladování
I	Ubytování, stravování a pohostinství
J	Informační a komunikační činnosti
K	Peněžnictví a pojišťovnictví
L	Činnosti v oblasti nemovitostí
M	Profesní, vědecké a technické činnosti
N	Administrativní a podpůrné činnosti
O	Veřejná správa a obrana, povinné sociální zabezpečení
P	Vzdělávání
Q	Zdravotní a sociální péče
R	Kulturní, zábavní a rekreační činnosti
S	Ostatní činnosti

Graf č. 25 Počty evidovaných zaměstnanců vykonávajících práce v kategoriích 2+2R+3+4 v roce 2018 dle CZ-NACE

Graf č. 26 Počty evidovaných zaměstnanců vykonávajících práce v kategoriích 2R+3+4 v roce 2018 dle CZ-NACE

3.6. PRACOVNĚLÉKAŘSKÉ SLUŽBY

Dne 1. 4. 2012 nabyly účinnosti nové zdravotnické zákony, zejména zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů, který komplexně upravuje i problematiku poskytování pracovnělékařských služeb. Do 1. 4. 2013 platilo přechodné ustanovení § 98 odst. 1 zákona č. 373/2011 Sb., na základě kterého bylo možné poskytovat pracovnělékařské služby podle dosavadních právních předpisů upravujících poskytování závodní preventivní péče, a to nejdéle po dobu 1 roku ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, tedy do 1. 4. 2013.

Minimální požadavky na bezpečnost a ochranu zdraví na pracovišti, které byly definovány, jsou stanoveny v nařízení vlády č. 361/2007 Sb. Obsah a rozsah pracovnělékařských služeb je stanoven Úmluvou Mezinárodní organizace práce č. 161, která byla ratifikována a vyhlášena ve Sbírce zákonů a stala se tak součástí národního právního řádu jako vyhláška č. 145/1988 Sb., o Úmluvě o závodních zdravotních službách. Z Úmluvy vychází již zmíněný zákon č. 373/2011 Sb. a jeho prováděcí právní předpis – vyhláška č. 79/2013 Sb., o provedení některých ustanovení zákona č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách.

Dne 1. 11. 2017 nabyla účinnosti novela zákona č. 373/2011 Sb., která nově upravila např. problematiku pracovnělékařských služeb u zaměstnavatelů s pracemi zařazenými pouze v kategorii 1, provádění výpisu ze zdravotnické dokumentace nebo lékařské prohlídky u zaměstnanců agentur práce. V souvislosti s novelou zákona byla přijata i novela jeho prováděcí vyhlášky č. 79/2013 Sb., kde došlo k zásadní změně v oblasti výstupních prohlídek, dále byly např. sjednoceny lhůty pro provádění periodických lékařských prohlídek podle kategorizace prací a rizika ohrožení zdraví. Novela této vyhlášky byla ve Sbírce zákonů vydána pod číslem 436/2017.

Poskytovatelé pracovnělékařských služeb mají zabezpečovat prevenci včetně ochrany zdraví zaměstnanců před nemocemi z povolání a jinými poškozeními zdraví z práce. Dále mají provádět odbornou konzultační a poradenskou činnost v otázkách ochrany a podpory zdraví na pracovištích, pravidelně kontrolovat pracoviště, zjišťovat vlivy práce a pracovních podmínek na zdraví zaměstnanců, vykonávat pracovnělékařské prohlídky, zajišťovat poskytnutí a školení první pomoci, spolupracovat s orgány ochrany veřejného zdraví a podílet se na výchově a výcviku v oblasti ochrany a podpory zdraví.

Tabulka č. 12 Pracovnělékařské služby

Kraj	Počet kontrol PLS celkem	PLS			
		plně zajištěna	prohlídky zajištěny u praktických lékařů	nedostatečně zajištěna	nezajištěna
Hl. město Praha	736	701	20	7	7
Středočeský	1 280	1 230	31	14	2
Jihočeský	680	586	86	6	2
Plzeňský	489	443	37	6	3
Karlovarský	220	175	7	37	1
Ústecký	682	463	36	163	20
Liberecký	396	340	5	51	0
Královéhradecký	206	182	7	12	5
Pardubický	217	138	3	17	0
Vysočina	367	346	5	12	2
Jihomoravský	682	616	55	10	1
Olomoucký	587	577	4	6	2
Zlínský	398	364	3	3	5
Moravskoslezský	606	518	11	63	14
Celkový součet	7 546	6 679	310	407	64

V roce 2018 bylo provedeno celkem 7 546 kontrol zajištění PLS. Počet zkontrolovaných zaměstnavatelů, kteří neměli vůbec zajištěné PLS nedosahoval ani jednoho procenta, cca 11 % je nemělo zajištěno v rozsahu daném platnou legislativou.

Nejčastější nedostatky se týkaly zejména malých zaměstnavatelů, především neprovádění lékařských preventivních prohlídek v daném termínu, neuzavření smlouvy s lékařem PLS, nedoložení dokladu o provedení dohledu na pracovišti, provádění pouze vstupních lékařských prohlídek, popřípadě pouze lékařských prohlídek bez provedení dohledu na pracovišti, poskytování poradenství a dalších úkolů, provádění prohlídek pouze u praktických lékařů. Byly však zjištěny i vážné nedostatky v zařazování zaměstnanců na pracovní pozice v rozporu s výsledky posouzení zdravotní způsobilosti k práci nebo zcela bez jejího posouzení.

4. Zdravotní ústavy

ZÚ zajišťují v oblasti hygieny práce měření a hodnocení fyzikálních faktorů v pracovním prostředí - hluku, místně přenášených vibrací, celkových vibrací, osvětlení, mikroklimatických parametrů pracovního prostředí, chemických látek a prachu v pracovním ovzduší. Vybrané ZÚ provádějí měření UV záření a elektromagnetického pole. V oblasti fyziologie práce provádějí ZÚ měření a hodnocení celkové fyzické a lokální svalové zátěže, hodnocení tepelné zátěže zaměstnanců při práci, pracovních poloh, a ergonomická hodnocení pracovišť.

Mezi další činnosti poskytované ZÚ náleží poskytování pracovnělékařských služeb pro smluvní zaměstnavatele, včetně provádění specializovaných vyšetření, (např. pletysmografická vyšetření, chladové testy, funkční vyšetřování plic, audiologická vyšetření) a vyšetření biologických expozičních testů.

V zájmu zefektivnění a zkvalitnění služeb poskytovaných ZÚ byla zavedena užší specializace jednotlivých ZÚ. Odborné činnosti ZÚ byly převedeny do ekonomicky výhodnějších celků pro snížení ekonomické nákladnosti opakujících se činností. Cílem bylo zvýšení efektivity, dostupnosti, spektra a kvality poskytovaných služeb.

K 1. 6. 2012 byly ZÚ se sídlem v Praze, v Plzni, Hradci Králové a Liberci začleněny pod ZÚ se sídlem v Ústí nad Labem a ZÚ se sídlem v Brně byl začleněn pod ZÚ se sídlem v Ostravě. Z tohoto důvodu nebylo možné jednotlivě vyčlenit agregované výkony ZÚ, a proto jsou počty v následujících tabulkách uvedeny pouze podle sídel jednotlivých ZÚ k 31. 12. 2012, tedy ZÚ se sídlem v Ústí nad Labem a ZÚ se sídlem v Ostravě.

Měření fyzikálních faktorů v pracovním prostředí jsou požadována zejména jako podklady pro kategorizaci prací a dále jako kontrolní měření, zda předložený návrh kategorie práce odpovídá skutečnosti, a jako podklady pro ověření podmínek vzniku nemoci z povolání. Rovněž byla tato měření prováděna pro účely kolaudačních řízení.

Nejčastěji byla prováděna měření hluku a vibrací. Měření a vyšetření pro účely ověření podmínek vzniku nemocí z povolání se týkala převážně oblasti fyziologie práce.

Pokud jde o prach, nejčastěji se měří koncentrace prachů s převážně fibrogenním účinkem, zejména s obsahem SiO₂, a prachy s dráždivým účinkem (prachy dřev a rostlinné prachy). V prachu se stanovují rovněž některé kovy (např. olovo, železo, mangan).

Nejvíce specializované činnosti ZÚ na objednávku ze strany KHS náleží do oblasti fyziologie práce. V rámci fyziologie práce je měřena a posuzována celková fyzická zátěž, lokální svalová zátěž malých svalových skupin rukou, manipulace s břemeny a pracovní poloha při vykonávané práci. Číselný údaj o počtu prací, u kterých bylo provedeno fyziologické měření, nezohledňuje skutečný výkon práce provedené ZÚ. Pro zhodnocení jedné práce nebo posouzení ergonomických podmínek na pracovišti se provádí vyšetření více ukazatelů většího počtu zaměstnanců. Stejná situace je u počtu posouzení ergonomických podmínek na pracovišti.

Tabulka č. 13 Fyziologie a psychologie práce v roce 2018

Sídlo ZÚ	Počty měření a vyšetření k ověření podmínek vzniku nemocí z povolání	Počty prací, u nichž bylo provedeno fyziologické měření		Počty posouzení ergonomických podmínek na pracovišti		Počty posouzení psychické zátěže na pracovišti		Počty posouzení zrakové zátěže na pracovišti	
	SZD	SZD	ostatní	SZD	ostatní	SZD	ostatní	SZD	ostatní
Ústí nad Labem	252	89	345	15	154				
Ostrava	563	462	679	49	78		30		10
Celkem	815	551	1 024	64	232		30		10

5. Státní zdravotní ústav

Východisko pro odbornou a koncepční činnost Státního zdravotního ústavu v oblasti ochrany a podpory zdraví při práci tvoří dlouhodobé společenské programy, zejména Národní politika bezpečnosti a ochrany zdraví při práci České republiky, Národní akční program bezpečnosti a ochrany zdraví při práci pro období 2017–2018 a „Zdraví 2020, které se opírají o strategické dokumenty ILO (Úmluva C187 o podpůrném rámci pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci), WHO a Evropské unie, tj. Sdělení Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů o strategickém rámci EU pro ochranu zdraví a bezpečnosti při práci na období 2014 - 2020.

Konkrétní řešené úkoly vycházejí především z potřeb zřizovatele SZÚ, tj. MZ. V rámci plnění těchto úkolů vykonávají pracovníci SZÚ i činnosti pro ostatní resorty státní správy v oblasti ochrany zdraví při práci (Ministerstvo zemědělství, Ministerstvo životního prostředí, Ministerstvo průmyslu, Ministerstvo práce a sociálních věcí). Zdůraznit je nutno spolupráci v oblasti managementu chemických látek, zejména s Ministerstvem životního prostředí a s Ministerstvem zemědělství. Další aktivity zahrnují výzkumné projekty podpořené tuzemskými i zahraničními grantovými agenturami a zakázkami od různých zadavatelů. Nejvýznamnějšími partnery pro SZÚ jsou KHS a ZÚ. Tomu odpovídá i rozsah vzájemné spolupráce na mnoha úrovních.

I v roce 2018 bylo prováděno široké spektrum činností, které zahrnují náročné laboratorní analýzy a hodnocení v rámci referenční, vědecko-výzkumné a expertizní činnosti, zpracování připomínek a komentářů k návrhům právních předpisů v oblasti BOZP, chemické legislativy a legislativy týkající se nakládání s biocidy a přípravky na ochranu rostlin, účast na transpozici legislativy EU v oblasti BOZP do právního systému ČR a její implementaci do praxe, znaleckou činnost, poskytování konzultací a informací k nejrůznějším specifickým otázkám zahrnujícím problémové oblasti týkající se pracovního, ale i životního prostředí.

Více informací k činnosti Státního zdravotního ústavu je k dispozici na jeho webové stránce www.szu.cz

6. Výchova a vzdělávání

Zaměstnanci KHS, ZÚ a SZÚ mají možnost zvyšovat a doplňovat si svoje současné vzdělání.

Nelékařští pracovníci, kteří mají odbornou způsobilost k výkonu zdravotnického povolání se mohou vzdělávat v rámci specializačního vzdělávání v níže uvedených oborech:

Odborný pracovník v laboratorních metodách a v přípravě léčivých přípravků – Ochrana a podpora veřejného zdraví

Odborný pracovník v ochraně a podpoře veřejného zdraví – Hygiena a epidemiologie

Asistent ochrany a podpory veřejného zdraví – Hygiena a epidemiologie

V případě, že pracovníci nemají odbornou způsobilost k výkonu zdravotnického povolání, mohou jí získat na základě absolvování níže uvedených akreditovaných kvalifikačního kurzů:

Ochrana a podpora veřejného zdraví

Odborný pracovník v ochraně a podpoře veřejného zdraví

Odborné zdravotnické laboratorní metody

Specializační vzdělávání a akreditované kvalifikační kurzy jsou zajišťovány prostřednictvím pracovišť, která získala akreditaci dle zákona č. 96/2004 Sb. o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkon činností souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů, převážně se jedná o pověřené organizace ministerstva (IPVZ, NCO NZO) a dále Krajské hygienické stanice, zdravotní ústavy (seznam pracovišť je zveřejněný na webových stránkách ministerstva).

Současný stav vzdělávání pro nelékařské pracovníky:

Hygiena a epidemiologie – specializační vzdělávání pro odborné pracovníky v ochraně a podpoře veřejného zdraví: realizována dvě soustředění vlastního specializovaného výcviku, teoretická část dokončena, probíhají odborné praxe; ve studiu 30 odborných pracovníků v OPVZ. Uvedený běh specializačního vzdělávání Hygiena a epidemiologie je realizován s podporou projektu Specializační vzdělávání, cesta k udržitelným a kvalitním službám ve zdravotnictví, CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_039/0006070 z Operačního programu Zaměstnanost.

Atestační zkoušky v roce 2018:

Odborný pracovník v laboratorních metodách a přípravě léčivých přípravků - obor Ochrana a podpora veřejného zdraví: odatestováno 16 studujících

Odborný pracovník v OPVZ – obor Hygiena a epidemiologie: odatestováno 24 studujících

Akreditovaný kvalifikační kurz Odborný pracovník v ochraně a podpoře veřejného zdraví pro získání odborné způsobilosti – zrealizována celá teoretická část kurzu (probíhá odborná praxe na akreditovaných zařízeních, závěrečné zkoušky v průběhu roku 2019) – ve studiu 35 účastníků.

Další vzdělávací akce:

Dále zaměstnanci KHS, ZÚ a SZÚ mají možnost vzdělávat se prostřednictvím dalších kurzů, seminářů a školicích akcí pořádaných IPVZ v Praze a NCO NZO v Brně.

Vzdělávací akce kontinuálního vzdělávání pořádané NCO NZO zaměřené na obor hygiena práce nebo s tímto oborem související – inovační kurzy:

Chemické látky a směsi ve vztahu k oboru HP v OOVZ – 47 účastníků

Ochrana zdraví při práci s fyzickou zátěží - 51 účastníků

Kurz pro školitele nakládání s přípravky na ochranu rostlin– 32 účastníků

IPVZ pokračoval v roce 2018 v pořádání celé řady kurzů s hygienickou tematikou, např. kurz Základy pracovního lékařství, který je určen pro lékaře s jinou specializací než v oboru pracovní lékařství, jako příprava pro poskytování pracovnělékařských služeb nebo kurz Novinky v pracovním lékařství. Na IPVZ neatestoval v roce 2018 v oboru pracovní lékařství žádný lékař.

Akreditovaná pracoviště KHS a ZÚ zajišťují specializační vzdělávání lékařů v oboru hygiena a epidemiologie a vzdělávání v certifikovaných kurzech epidemiologie, hygiena dětí a dorostu, hygiena obecná a komunální a hygiena výživy a předmětů běžného užívání. Na několika akreditovaných pracovištích KHS a ZÚ i SZÚ probíhá také vzdělávání v nastavbovém oboru

V rámci přednáškové činnosti jsou organizovány odborné přednášky a školení zaměstnanců zabývajících se problematikou ochrany zdraví při práci. Pracovníci odborů hygieny práce KHS a rovněž pracovníci ZÚ se podílejí na výuce na středních školách a vyšších odborných školách, na výuce v IPVZ v Praze a NCONZO v Brně, v Institutu vzdělávání bezpečnosti práce v Brně

a na praktické výuce lékařů připravujících se k atestaci např. z oboru všeobecného praktického lékařství nebo infekčního lékařství.

Pracovníci Centra hygieny práce a pracovního lékařství jsou zapojeni do výuky na těchto vysokých školách - lékařské fakulty Univerzity Karlovy, Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy, České vysoké učení technické v Praze, Západočeská univerzita v Plzni, Vysoké učení technické v Brně, Česká zemědělská univerzita v Praze, Mendelova univerzita v Brně, Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava.

V roce 2018 byla uspořádána řada přednášek s tematikou ochrany zdraví při práci pro zaměstnance, kteří se zabývají problematikou BOZP, přednášky se zaměřením na zajišťování pitného režimu na pracovištích včetně poskytování ochranných nápojů, úkoly a povinnosti zaměstnavatelů při zajišťování ochrany zdraví při práci i pracovnělékařských služeb, apod. Pracovníci SZÚ, ZÚ i KHS přispívají pravidelně do regionálních i celoplošných médií.

7. Nemoci z povolání a ohrožení nemocí z povolání hlášené v České republice v roce 2018

Centrum hygieny práce a pracovního lékařství je správcem a vede Národní registr nemocí z povolání, který je legislativně ukotven v zákonu č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), ve znění pozdějších předpisů.

V roce 2018 bylo v České republice hlášeno u 1 034 zaměstnanců celkem 1 282 onemocnění, z toho bylo 1 222 nemocí z povolání a 60 ohrožení nemocí z povolání. Rozdíl mezi počtem postižených osob a počtem hlášených onemocnění byl způsoben tím, že u 204 zaměstnanců bylo v průběhu roku hlášeno dvě nebo více nemocí z povolání. Nejvíce se vyskytovala kombinace syndromu karpálního tunelu na pravé a na levé ruce, který vznikl buď při práci s vibrujícími nástroji, nebo při práci s přetěžováním horních končetin. V roce 2018 nebylo hlášeno žádné onemocnění u mladistvých ani u profesionálních sportovců.

Postup při uznávání nemocí z povolání je upraven vyhláškou č. 104/2012 Sb., o stanovení bližších požadavků na postup při posuzování a uznávání nemocí z povolání a okruh osob, kterým se předává lékařský posudek o nemoci z povolání, podmínky, za nichž nemoc nelze nadále uznat za nemoc z povolání, a náležitosti lékařského posudku (vyhláška o posuzování nemocí z povolání).

Uznání nemocí z povolání se opírá o posouzení zdravotního stavu, výsledky klinického vyšetření a ověření podmínek vzniku onemocnění orgánem ochrany veřejného zdraví, v jehož spádovém území je pracoviště, na němž osoba trpící onemocněním vykonává nebo vykonávala práci v pracovněprávním nebo obdobném vztahu.

Podrobná zpráva o nemocech z povolání a ohrožení nemocí z povolání hlášených v České republice v roce 2018 je zveřejněna na internetové stránce Státního zdravotního ústavu.

8. Závěr

V roce 2018 bylo provedeno v rámci státního zdravotního dozoru a dalších činností na úseku hygieny práce prostřednictvím 346 zaměstnanců celkem 18 274 kontrol včetně 1 651 šetření k ověření podmínek vzniku onemocnění pro účely posouzení nemoci z povolání. Písemných pravidel k nakládání s nebezpečnými chemickými látkami a směsmi (přípravky) bylo projednáno 8 997. Závěrečná zpráva o činnosti z tohoto pohledu slouží i jako zpětná vazba při reflektování a zhodnocení efektivity vynaložené práce zaměstnanců hygienických stanic a administrativní zátěže zaměstnavatelů. Závěr této analýzy byl promítnut do návrhu novely zákona o ochraně veřejného zdraví, a to zejména v povinnosti uložené ustanovením § 44a odst. 7 tohoto zákona. Stanovisek, která vydává KHS jako dotčený orgán státní správy v oblasti preventivního dozoru, zejména při posuzování projektových dokumentací, bylo v roce 2018 vypracováno 26 268.

I přes soustavné snižování počtu zaměstnanců KHS se daří vykonávat státní zdravotní dozor a plnit další úkoly tak jako v předchozích letech. Jsme toho názoru, že se jedná o dočasný stav. Snižování počtu státních zaměstnanců v oblasti kontroly povinností uložených zejména zaměstnavatelům či poskytovatelům pracovnělékařských služeb se v následujících letech promítne i do počtu vykonaných kontrol a v důsledku povede i ke snižování standardu, který je nyní nastaven mezi zaměstnavateli. Je nezbytné brát na zřetel, že i výkon kontrolního mechanismu, resp. státního zdravotního dozoru je mechanismus, který narovnává zaměstnavatelské prostředí v rámci ochrany zdraví zaměstnanců při práci.

Z výhradně hypotetického výpočtu lze naznačit negativní důsledek snižování počtu státních zaměstnanců v kontrolních orgánech. Příklad: Zrušení 10 % služebních míst, resp. 10 % státních zaměstnanců činí orientačně 35 pracovníků. Těchto 35 pracovníků by na území České republiky podle tendence a frekvence předchozího roku provedlo 2 450 kontrol. Opět podle zkušeností předchozích let lze vycházet z obecné domněnky, že každá 2,5 kontrola vykazuje závadu středního rozsahu závažnosti. Je možné dovodit, že nedojde k odhalení 980 závad na pracovištích, které mohou ohrožovat zdraví, potažmo životy zaměstnanců, popřípadě podpořit rozvoj pracovních úrazů nebo nemocí z povolání. Můžeme vyslovit hypotézu, že snížení počtu státních zaměstnanců v oblasti ochrany veřejného zdraví povede přímou úměrou ke snižování prevence a ochranného standardu. Tím by mohlo dojít zejména k navýšení počtu nemocí z povolání, pracovních úrazů, pracovní neschopnosti a tedy i nákladů na léčbu, odškodňování, rehabilitaci zaměstnanců. Hypoteticky by takto bylo možné rozvíjet i v důsledku výše uvedeného dopad na zpětné zařazení zaměstnance do pracovního procesu nebo jeho případnou budoucí závislost na sociálním systému.

Za nedodržení požadavků právních předpisů v ochraně zdraví při práci bylo uloženo celkem 596 pokut v celkové výši 2 936 500 Kč. Na tomto místě je nezbytné zdůraznit, že oproti předchozímu roku bylo uloženo v roce 2018 o 200 pokut více. Zjišťované nedostatky se týkaly např. nevyhovujících mikroklimatických podmínek, nedostatečného větrání pracovišť, nevhodných ergonomických požadavků na pracovní místo, nedostatečného plnění povinností při zacházení s nebezpečnými chemickými látkami a směsmi (přípravky), nezajištění pracovnělékařských služeb, či nevyhovujícího stavu sanitárních zařízení.

Údaje o provedených kontrolách jsou vkládány do IS KaPr. Tato databáze je vedena již od roku 2002, proto je možno sledovat průběžně, jak se vyvíjí úroveň ochrany zdraví při práci, zejména počty osob vykonávajících rizikové práce v jednotlivých kontrolovaných subjektech i celorepublikově. Z těchto údajů lze doložit, že soustavná kontrolní činnost v rámci státního zdravotního dozoru a tlak vyvíjený na zaměstnavatele vede k realizaci opatření vedoucích

k přerazování prací z vyšších rizikových kategorií do nižších rizikových nebo nerizikových kategorií.

Nedostatky v předkládaných žádostech na kategorizaci prací však svědčí o tom, že stále existují zaměstnavatelé, kteří nesprávně nebo nedostatečně vyhledávají rizika včetně rizikových faktorů, jak jim to ukládá zákoník práce. Je tedy nutné neustále zvyšovat povědomí zaměstnavatelů o této problematice, aby se počet takových pochybení snížil na minimum.

Kontrol zajištění pracovnělékařských služeb bylo v roce 2018 provedeno 7 546. Poskytované pracovnělékařské služby se v některých případech dlouhodobě zaměřují zejména jen na provádění lékařských preventivních prohlídek a stále chybí účast poskytovatele pracovnělékařských služeb na poskytování komplexních pracovnělékařských služeb, do nichž patří například dohled na pracovištích zaměstnavatele, školení zaměstnanců, poradenství o plánování a organizování práce, včetně uspořádání pracovišť, o výběru, údržbě a stavu strojů a jiného zařízení a o látkách, jichž se užívá při práci, účast na vypracování programů zlepšování pracovní praxe a zkoušek a vyhodnocování nových zařízení ze zdravotního hlediska apod., jak upřesňuje článek 5 Úmluvy č. 161 o závodních zdravotních službách.

Předkládaná závěrečná zpráva reflektuje požadavky odborné veřejnosti a jejích čtenářů. Ministerstvo přistoupilo k postupné restrukturalizaci vykazování jednotlivých provedených úkonů orgánů ochrany veřejného zdraví, a to zejména krajských hygienických stanic. Tato závěrečná zpráva oproti předchozím rokům tuto vizi již uznává. Průběžným cílem každoročně předkládané závěrečné zprávy o činnosti je dosažení standardní obsahové kvality nad kvantitou. Ministerstvo bude i nadále vyhodnocovat časovou náročnost shromažďování a následné analýzy vstupních dat této závěrečné zprávy.